

Plan xeral de normalización da lingua galega

Sector 2. Educación, familia e mocidade

XUNTA DE GALICIA

Presidente da Xunta de Galicia

Emilio Pérez Touriño

Secretaría Xeral de Política Lingüística

María Sol López Martínez

Edita

Xunta de Galicia

Presidencia

Secretaría Xeral de Política Lingüística

Copyright da edición

Xunta de Galicia

Depósito legal

C-536-2006

ISBN

84-453-4206-1

Deseño gráfico

ocumodeseño

Imprime

Litonor

Plan xeral de normalización da lingua galega

Sector 2. Educación, familia e mocidade

XUNTA DE GALICIA

PRESIDENCIA

Secretaría Xeral de Política Lingüística

Prólogos

A lingua, parafraseando a Ramón Piñeiro, non é só un medio de comunicación, un sinal cifrado que os homes e as mulleres utilizamos para entendernos, senón o distintivo da identidade máis elemental dun pobo e dunha cultura.

Somos galegos, en parte, porque temos unha lingua que nos diferencia dos falantes doutras comunidades lingüísticas e temos unha cultura que, ao expresarse en lingua galega, incorpora un xenuíno trazo de singularidade, sen perder por isto vocación universal. O galego é o máis claro marcador da nosa personalidade colectiva e o noso ben cultural máis prezado. Un tesouro que debemos preservar.

A Lei de normalización lingüística, aprobada por unanimidade no ano 1983, e na que traballaron como deputados, con paixón e entusiasmo, Ramón Piñeiro e o seu discípulo e colaborador Carlos Casares, é o marco legal de referencia para a política lingüística en Galicia. Esta lei, porén, carecía do acompañamento dun programa de accións relacionadas e orientado a facer realidade os seus preceptos. Esta é, precisamente, a función do Plan xeral de normalización da lingua galega, a cuxa aplicación dedicará o Goberno que presido os esforzos e os medios necesarios.

O contido do plan, recollido no libro que teñen nas mans, aprobouse o 22 de setembro de 2004, por unanimidade de todas as forzas políticas con representación no Parlamento de Galicia. O consenso e o diálogo foron os impulsores do plan, reflectindo o desexo amplamente maioritario dos galegos e das galegas de desenvolver a recuperación do galego dende a colaboración, o entendemento e a ausencia de conflitos.

A chegada á Xunta de Galicia do novo Goberno prodúcese coincidindo co momento no que o Plan xeral de normalización da lingua galega debe ser executado. O Goberno galego deu axiña os primeiros pasos para facilitar este labor. A política lingüística non será xa un elemento lateral da Administración e as accións dirixidas a mellorar a situación do galego levaranse a cabo dende a totalidade da Xunta de Galicia e das institucións que dela dependen.

Nesta dirección, unha das nosas primeiras decisións foi a de elevar o rango político e administrativo do departamento que debe liderar o proceso de normalización do galego, situándoo no centro do organigrama da Xunta de Galicia para, deste xeito, facilitar a incidencia interdepartamental e a coordinación de accións conxuntas.

O Plan xeral de normalización da lingua galega parte duns diagnósticos realistas. Son realidades, e como tal debemos recoñecelas, que algúns galegos non perciben a lingua como un elemento central da súa identidade, ou que o ámbito urbano merece unha atención especial, ou tamén que se corre o risco de que a lingua poida utilizarse como un instrumento de confrontación política. Pero os redactores do plan acertan ao rubricar as fortalezas do galego, que tamén son realidades sólidas e esperanzadoras. Salientarei dúas que me parecen sumamente importantes. En primeiro lugar, non atopamos actitudes de hostilidade cara á lingua. Lonxe diso, gozamos dun clima de concordia e convivencia lingüística que debemos valorar e aproveitar. Por outra banda, temos que outorgarlle todo o peso que merece ao mellor dato que pode presentar unha lingua minoritaria: os galegofalantes habituais son maioría en Galicia.

Se tivésemos que valorar os obxectivos que os redactores do plan marcaron como prioritarios, concordaríamos en que son, cando menos, ambiciosos. Os eidos de actuación van dende o sector público ata o plano familiar, dende

avances en materia de dereitos lingüísticos ao espallamento dos ámbitos de uso. A aplicación das medidas deste programa compromete todos os actores da sociedade galega. O Goberno porá os medios e realizará os esforzos que se esperan del, pero será necesaria a implicación da sociedade civil e dos seus sectores máis dinámicos para que o galego poida gozar, redundando no fermoso tópico cunqueirán, das mil primaveras máis.

O labor dos redactores do plan terá que complementarse cun traballo do Goberno, igualmente rigoroso, que estableza as pautas e as prioridades en función dos recursos e dos tempos. A política lingüística desta nova etapa deberá distinguirse pola súa maior convicción, polo seu talante máis comprometido e decidido, pero tamén polo seu carácter conciliador e dialogante. É unha obriga dos que temos responsabilidades de goberno manter o clima de concordia e entendemento que fixo posible a unanimidade política e un amplísimo consenso social arredor da lingua.

A lingua non debe ser a bandeira de ninguén, porque ninguén pode dicir que lle pertenza en exclusiva. A lingua é de todos. Na responsabilidade de imprimirlle o pulo necesario para que o galego teña presenza en todos os ámbitos da vida, son os galegos os que se deben implicar. O futuro da lingua de Rosalía está no compromiso dos seus fillos e fillas. E ese é un futuro e un compromiso que o Goberno quere compartir con toda a sociedade.

Emilio Pérez Touriño
Presidente da Xunta de Galicia

A miña dedicación á universidade e á actividade académica estivo sempre vinculada a unha sensibilidade que non era exclusivamente científica. A miña orixe, no rural ourensán, fíxome ter unha relación coa lingua galega que cualificaría de natural e espontánea. Cando por motivo dos meus estudos entrei de forma continuada en contacto coa cidade, para min había algo de raro na actitude que algunhas persoas amosaban cara á lingua na que me falaran os meus pais e avós. Naqueles anos, felizmente pasados, nos que había certos ambientes nos que nunca se falaba en galego e comportamentos que coutaban os que así se expresaban, empecei a sentir que o meu interese polas linguas, a literatura, a lingüística e a filoloxía se mesturaban cun impulso irracional e emotivo cara ao que, de nena, aínda non percibía como unha parte do que eu era. Na universidade coñecín as persoas que me axudaron a darlle forma a ese sentimento e a encamiñalo cara a unha actividade que, en principio, debería ser desapaixonada e recuberta dunha obxectividade e empirismo que idealmente lle conferimos case todos á investigación nas humanidades. Empecei así a centrar a miña atención na lingua que eu cría única, cando pensaba que o mundo era pouco máis que Sobrado (Gomesende), da man de, entre outros, o profesor Ramón Lorenzo. Puiden así, grazas á filoloxía e á universidade, cumprir co desexo de case calquera traballador: dedicarme a algo que, ademais de interesarme e gustarme, amaba. Agora, da man do Goberno presidido por Emilio Pérez Touriño, teño a responsabilidade, o privilexio e a oportunidade de incidir na mellora da situación do que leva impulsado e estimulado gran parte dos meus ánimos: a lingua.

O Plan xeral de normalización da lingua galega viu a luz nun clima de consenso que reflicte o desexo dos galegos: facer do galego a causa de todos. Ninguén comprende que a lingua sexa patrimonio dun grupo ou que alguén teña a potestade exclusiva para emitir xuízos de valor sobre as solucións a un problema complexo que afecta todas as esferas da vida dos galegos. O novo Goberno afianzará o clima de consenso e diálogo que impulsou a redacción deste plan. As medidas que se establezan, o seu percorrido e impacto, malia contar cun impulso decidido e firme, non deben fomentar a exclusión nin o enfrontamento. A actitude da Secretaría Xeral de Política Lingüística será a de colaborar con todos os actores do proceso de normalización do galego, coas forzas políticas e os representantes dos colectivos sociais, económicos e culturais.

No momento de presentar esta segunda edición do Plan xeral de normalización da lingua galega, a política lingüística da Xunta de Galicia, por primeira vez en moitos anos, non estará dedicada a probar receitas máis ou menos eficaces ou a discutir sobre a conveniencia da aplicar certas medidas. O Plan xeral de normalización constitúe unha serie de obxectivos e medidas o suficientemente elaborados e extensos, e dispón con claridade as liñas estratéxicas que se deben seguir. O labor do executivo será, xa que logo, poñer en práctica estas medidas e adecualas aos tempos e aos orzamentos. O primeiro labor é o de estruturar todo este contido e empezar, máis pronto ca tarde, coa intervención, é dicir, tomando as decisións pertinentes e fornecendo de recursos os distintos actores sociais involucrados no proceso para espallar o galego a todos os ámbitos da vida pública e privada de Galicia.

Os autores do plan foron ambiciosos porque a sociedade galega demanda ambición, claridade e decisión no proceso de revitalización do galego. O contido do Plan xeral de normalización require que o Goberno galego mude as actitudes, escoras e eivas dunha política lingüística que se amosou ineficaz ao longo de máis de vinte anos. O mesmo cumprimento dos obxectivos deste documento require que se dean pasos nunha dirección distinta, adecuando o gasto dos recursos a estas novas necesidades, profesionalizando a actividade planificadora e coordinando con máis efectividade e solvencia as múltiples accións, moitas veces solapadas, que se veñen facendo en Galicia en favor do galego.

Non quixera rematar esta breve introdución, sen destacar a oportunidade que supón o inicio deste proceso. O galego goza aínda dunha saúde excelente. Os galegos que escollemos esta lingua somos maioría e tamén somos maioría os que cremos na experiencia enriquecedora do bilingüismo. Lonxe quedan eses días nos que se cría que as linguas eran elementos incompatibles, nos que se identificaba unha identidade de forma discreta, negando o enriquecemento da diversidade. O galego manterase porque leva pasado por momentos na súa historia que foron claramente

máis difíciles, e foi o pulo dos falantes o que mantivo viva a lingua. O galego manterase porque nunca houbo máis esforzos dedicados a parar o proceso de perda de falantes, nin nunca fomos tantos os que estivemos de acordo na forma de facelo. O galego manterase porque, como reflicte este libro, esta é a vontade de todos os homes e mulleres que habitamos este país.

Marisol López Martínez
Secretaria xeral de Política Lingüística

Persoas que participaron na elaboración do Plan xeral de normalización da lingua galega

Comisión técnica

Presidente:

Manuel González González

Secretario:

Xosé Gregorio Ferreiro Fente

Vogais:

Xesús Ferro Ruibal

Modesto Aníbal Rodríguez Neira

Delegados dos partidos políticos con representación no Parlamento de Galicia nas comisións sectoriais

García Negro, Pilar

Vogal do Bloque Nacionalista Galego

Rodríguez González, Manuel Luís

**Vogal do Partido Socialista de Galicia-
Partido Socialista Obrero Español**

Rodríguez Seijas, Dolores

Vogal do Partido Popular de Galicia

Comisións sectoriais

Comisión Sectorial Nº 1. Administración

Presidente:

Monteagudo Romero, Xoaquín

Secretario:

González Martínez, Xosé

Vogais:

Braña Gutiérrez, Manuel

García Cancela, Xermán

González Trigás, Miguel Ángel

López-Suevos Fraguera, Ana

Rodríguez González, Román

Rúa Prieto, Xoán Antonio

Sánchez García, Benigno

Comisión Sectorial Nº 2. Educación, Familia e Mocidade

Presidente:

Silva Valdivia, Bieito

Secretario:

Lorenzo Suárez, Anxo M.

Vogais:

Baños González, José Luis

Costa Casas, Xoán

Fernández Paz, Agustín

Iglesias Álvarez, Ana

Lage Tuñas, José Manuel

Moar Armas, José Antonio

Pose Porto, Héctor

Rey Barreiro-Meiro, Teresa

Comisión Sectorial Nº 3. Medios de Comunicación e Industrias Culturais

Presidente:

Sánchez Izquierdo, Alfonso

Secretario:

Pavón González, Xerardo

Vogais:

Callón Torres, Carlos

Campos Freire, Francisco

De la Cruz Blanco, Ángel

García Rei, Ramón

Senín Fernández, Francisco Xavier

Comisión Sectorial Nº 5. Sanidade

Presidente:

Fraga Bermúdez, Xosé María

Secretaria:

Rodríguez Cerdeira, Carmen

Vogais:

Benavente Jareño, Pedro

Ferrón Vidán, Xurxo

Otero Costas, Xesús

Sixto Dasilva, M.^a del Carmen

Vaamonde García, Pablo

Vázquez Vizoso, Francisco

Comisión Sectorial Nº 4. Economía

Presidenta:

Rodríguez Galdo, M.ª Xosé

Secretario:

Novo Folgueira, Paulino Francisco

Vogais:

Blanco Lino, Juan M.

Martínez Chantada, José

Miguélez Díaz, Eliseo X.

Rodeiro Marta, Francisco J.

Sineiro García, Santiago

Veiga Fernández, Pedro

Comisión Sectorial Nº 6. Sociedade

Subcomisión 6 A

Servizos Sociais, Crenzas Relixiosas e Inmigración

Presidente:

Carballo Ferreiro, Xosé Manuel

Secretario:

Pin Millares, Xosé María

Vogais:

Andión Marán, Xulio

Fernández Lago, Xosé

Lagos Fernández, Ramón

Montiel Iñíguez de Heredia, Arántzazu

Primo Constantino, Carmela

Subcomisión 6 B

Asociacionismo, Deporte, Lecer e Turismo

Presidente:

Subiela Pérez, Xaime

Secretario:

Blanco Campaña, Xosé Luís

Vogais:

Casas Suárez, Felicidad

Gesto Rodríguez, Jesús

López Ribas, Antón (Mago Antón)

Sabucedo Cameselle, Xosé Manuel

Sánchez Blázquez, Xosé

Sanmartín Gómez, Loreto

Comisión Sectorial Nº 7. Proxección Exterior da Lingua

Presidente:

López Gómez, Felipe Senén

Secretario:

Suárez Suárez, Manuel

Vogais:

Fandiño Barreiro, Tareixa

Fernández Rodríguez, Alberto

Rodríguez Rodríguez, Alfredo

Persoas que fixeron achegas ao PNL a través de entrevistas

Alonso Montero, Xesús

Blanco Campaña, Xosé Luís

Callón Torres, Carlos

Carballo Ferreiro, Xosé Manuel

Costa Casas, Xoán

Fernández Freixanes, Víctor

Fernández Paz, Agustín

Fraga Bermúdez, Xosé María

González Martínez, Xosé

Lorenzo Suárez, Anxo M.

Maure Rivas, Xulián

Méndez Romeu, José Luis

Monteagudo Romero, Henrique

Monteagudo Romero, Xaquín

Montero Prego, Benito

Palmeiro, Xosé María

Rey Barreiro-Meiro, Teresa

Rodríguez Galdo, María Xosé

Sabucedo Cameselle, Xosé Manuel

Sánchez Izquierdo, Alfonso

Santamarina, Antón

Senín Fernández, Xavier

Silva Valdivia, Bieito

Subiela Pérez, Xaime

Varela García, Carlos

Vázquez Monxardín, Afonso

Auxiliar da comisión técnica:

Domínguez Castro, Carolina

Auxiliares das comisións sectoriais:

Araúxo García, María Nuria

Pérez Rodríguez, Francisco Alexandre

PEDÍUSELLES OPINIÓN POR CARTA A 959
PERSOAS

Abreviacións

ANPA	Asociación de Nais e Pais de Alumnos/as
CCG	Consello da Cultura Galega
CEFORE	Centro de Formación e Recursos
CRTVG	Compañía de Radio-Televisión de Galicia
DXPL	Dirección Xeral de Política Lingüística
EGAP	Escola Galega de Administración Pública
ENL	Equipo(s) de Normalización Lingüística
ESO	Educación Secundaria Obrigatoria
PEGAMP	Federación Galega de Municipios e Provincias
LNL	Lei de Normalización Lingüística
MRP	Movemento de Renovación Pedagóxica
MSG	Mapa Sociolingüístico de Galicia
P.E.N.	PEN Clube de Galicia
PNL	Plan Xeral de Normalización da Lingua Galega
RG	Radio Galega
SITGA	Sistema de Información Territorial de Galicia
TERMIGAL	Servizo de Terminoloxía Galega
TIC	Tecnoloxías da Información e da Comunicación
TVE	Televisión Española
TVG	Televisión de Galicia
UDC	Universidade da Coruña
UDV	Universidade de Vigo
UE	Unión Europea
USC	Universidade de Santiago de Compostela

Acordo do pleno da Cámara do Parlamento de Galicia sobre o Plan xeral de normalización da lingua galega

O Pleno da Cámara, na súa sesión do día 21 de setembro de 2004, adoptou o seguinte acordo en relación coa comunicación da Xunta de Galicia sobre o Plan xeral de normalización da lingua galega, ao abeiro dos artigos 140 e 141 do Regulamento:

Aprobación pola unanimidade dos 55 deputados e deputadas presentes do Plan xeral de normalización da lingua galega, (doc. núm. 17629, BOPG núm. 622 do 07.09.04), e das resolucións presentadas polos grupos parlamentarios que se relacionan a seguir:

a) *Resolucións aprobadas con modificacións, co contido literal seguinte:*

- Do G.P. do Bloque Nacionalista Galego

Núm. 1

“O Parlamento de Galicia insta a Xunta de Galicia a adoptar todas as medidas precisas a fin de que sexan corrixidos, restituídos e oficializados definitivamente todos os topónimos como obriga legal para os poderes públicos, institucións, empresas e organismos públicos actuantes en Galicia.”

Núm. 2

“O Parlamento de Galicia insta a Xunta de Galicia para que adopte no ámbito das súas competencias as medidas tendentes a que os seus cargos públicos e os dos organismos e entes autonómicos, sociedades públicas e institucións dela dependentes fagan uso público tanto oral como escrito de xeito sistemático da lingua galega no desempeño da súa responsabilidade pública; así mesmo as medidas conducentes ao mesmo nos concellos e deputacións de Galicia.”

Núm. 3

“O Parlamento de Galicia insta a Xunta de Galicia a fin de que en todo tipo de axudas e subvencións procedentes de fondos públicos galegos procure promover a presenza da lingua galega, mesmo naqueles casos nos que se requira a compañía doutra ou outras linguas.”

Núm. 4

“O Parlamento insta a Xunta de Galicia a promover o desenvolvemento regulamentario preciso para cada ámbito ou sector do plan, coas correspondentes dotacións orzamentarias nos próximos exercicios orzamentarios”.

b) *Resolucións aprobadas sen modificacións, co contido literal seguinte:*

- Do G.P. do Bloque Nacionalista Galego:

Núm. 5

“O Parlamento insta a Xunta de Galicia ao establecemento de procedemento de seguimento, avaliación e control do Plan xeral de normalización da lingua galega, informando con regularidade ao Parlamento”.

- Do G.P. dos Socialistas de Galicia

Núm. 1

“O Parlamento galego insta a Xunta de Galicia a presentar ante o Parlamento a programación anual para o desenvolvemento das medidas propostas no Plan xeral de normalización da lingua galega”

Núm. 2

“O Parlamento galego insta a Xunta de Galicia a establecer o procedemento para a avaliación do desenvolvemento do Plan de Normalización da lingua galega e dos resultados acadados. O dito informe será presentado no Parlamento periodicamente ao finalizar o período de aplicación da planificación anual.”

- Do G. P. Popular de Galicia:

“O Parlamento de Galicia insta a Xunta de Galicia a modificar a redacción da medida 2.1.15, substituíndo o texto:

“Crear un corpo de inspectores específico que se encargue de atender as funcións da inspección educativa, no ámbito do ensino do galego e en galego”,

polo seguinte:

“Encargar aos inspectores especialistas en lingua galega atender as funcións de inspección educativa no ámbito do ensino do galego.”

O que lle comunico para o seu coñecemento e para os efectos oportunos.

Santiago de Compostela, 23 de setembro de 2004

José Ramón Cólera Leirado
Oficial maior

Sr. Director Xeral de Relacións Parlamentarias.

Presentación

Unha política lingüística galega e renovadora

Galicia e o seu Goberno acumularon, nos últimos vinte e cinco anos, unha experiencia propia de promoción da nosa lingua. A posta en marcha da Administración autonómica non partía de cero en moitas áreas, porque, por exemplo, xa se coñecían os procesos de programación, deseño e construción de novas vías de comunicación, de novas infraestruturas deportivas, sanitarias ou educativas; había técnicos formados e empresas con experiencia. Pero a área lingüística era totalmente nova, aquí non había experiencia institucional ningunha de como converter unha lingua familiar en oficial da Administración, do Parlamento, dunha cadea de radio e televisión, do ensino, da sanidade; tampouco tiñamos procesos definidos nin técnicos formados. Así que nuns eidos conseguíuse facer mellor e noutros non tan ben. Á propia sociedade levoulle o seu tempo afacerse a ver a súa lingua doméstica e coloquial desenvolvendo funcións xurídicas, administrativas, comunicativas, educativas ou relixiosas que nunca antes tivera ou das que a inmensa maioría dos cidadáns nunca oíran falar. As características propias do caso lingüístico galego, diferentes do caso catalán, do vasco e doutras linguas minoritarias, e os propios ritmos da nosa sociedade tampouco permitían transplantar experiencias alleas. Galicia creou o seu modelo propio e dedicou a esta materia importantes recursos. Do que se trata agora, despois dunha primeira etapa, é de renovar a nosa política lingüística, de adecuala aos novos tempos, para que o galego poida enfrontarse aos retos e esixencias da sociedade da comunicación, para que a nosa lingua avance sen problemas coa axuda das novas tecnoloxías, para que perviva neste século XXI que acabamos de comezar.

Satisfacción do camiño andado

A introdución do galego no ensino, na sanidade, na radio e na televisión, no Parlamento, na Administración, no *Diario Oficial de Galicia*, o impulso ao mercado editorial, a introdución da lingua galega en corenta universidades de todo o mundo, a revisión do nomenclátor, a creación dun centro de investigación lingüística e literaria, que leva o nome de Ramón Piñeiro, o apoio económico a miles de iniciativas cívicas a prol da lingua galega e moitas outras realidades fan que, por primeira vez en moitos séculos, o galego volva ao interior das familias dignificado como lingua formalizada. A Xunta de Galicia dedicou importantes recursos humanos e económicos a todo este labor e sente lexítimo orgullo, porque á vista está o aumento das catro competencias lingüísticas en galego da nosa sociedade e porque a acción institucional colaborou decisivamente ao aumento da estima como pobo e da práctica da lingua.

É innegable que o galego ten problemas vellos e problemas novos, pero sería faltar á verdade non recoñecer que, ao mesmo tempo, existe un verdadeiro fenómeno social de reinserción na lingua propia por parte de persoas e grupos e que ningún sector social (relixión, empresariado, ciencia, policía, etc.) é alleo a este proceso. Cando un movemento

de reinserción na tradición e de actualización desa tradición acadada o volume que hoxe ten a reivindicación da lingua galega, é pouco previsible que se apague, o natural é que vaia en aumento.

A sociedade percibe que a lingua galega está en proceso de se converter na lingua normal de innumerables actividades e que existe unha marea social que puxa nesa dirección. O Día das Letras Galegas e o Día de Galicia son o epicentro dunha actividade multiforme que cada ano abrangue máis células sociais. Alén destas datas, cada ano aumenta a actividade da nosa realidade cultural e lingüística, cada ano que pasa maior é a ansia de facer uso normal e preferente da lingua propia de Galicia.

O galego, como fala maioritaria e mesmo emerxente, debe ser a lingua de uso normal e preferente en Galicia, sen prexuízo de que coñezamos ben o castelán, lingua á que non debemos renunciar nunca, porque tamén é nosa, e de que o inglés ou outras linguas empecen a ser de coñecemento necesario nunha sociedade cada día máis permeable e globalizada.

Un plan de normalización da lingua galega non debe ter como obxectivo desprazar unha ou outra lingua, nin impedir que os galegos aprendamos outros idiomas, senón que debe servir para que calquera poida vivir plenamente en galego, tal e como o recoñecen a Constitución e o Estatuto de autonomía, que garanten a cooficialidade do galego e mais do castelán no territorio de Galicia.

O galego, unha lingua viva no século XXI

Unha das estratexias que primeiro haberá que revisar é a do pesimismo. A discusión verba da saúde da lingua galega adoita ir envolta nun dramatismo moitas veces excesivo, que se volve contra a lingua mesma e que, en calquera caso, non se pode tomar como base de partida dunha correcta planificación lingüística. O galego é unha lingua que sobreviviu durante séculos no eido familiar e coloquial, que chegou sendo maioritaria ao novo milenio e que neste momento, como un David fronte a Goliath, debe superar as dificultades e ser, para todos os efectos, unha lingua máis na sociedade da información e do coñecemento. Obviamente, tamaña pretensión produce derrotas parciais que temos que converter en provisionais. Así, por exemplo, é certo que hai en xogo forzas novas e poderosas contra o galego, e que, de feito, estalle a disputar o mundo infantil e xuvenil (pola moi preocupante ruptura da transmisión familiar e a imparabile irrupción dos medios de comunicación) ou o cambio demográfico (pola baixa natalidade e a chegada de inmigrantes), que ameazan o carácter de lingua maioritaria nun par de xeracións, pero tamén é certo que se produciron vitorias inesperadas pola facilidade con que se viñeron abaixo muros multiseculares, que parecían inexpugnables.

Eses perigos fan que algunhas persoas queiran aplicar ao caso galego previsións de morte da lingua, feitas desde organismos internacionais para numerosas linguas do planeta. Cómpre dicir que esas previsións se refiren a linguas en situación moi diferente da que vive a lingua galega. Se tomamos como referencia os datos de www.ethnologue.com, podemos dicir que, das moitas linguas que se falan en Filipinas, aínda hai 48 que teñen menos de 10.000 falantes e algunhas coma o arta contan unicamente con 17 falantes; que no Nepal hai, polo menos, 53 linguas con menos de 10.000 falantes e o lingkhim tiña en 1991 un único falante; que no Brasil, despois da desaparición dunhas 40 linguas, perviven 190 e, entre elas, aínda resisten o anambé con 7 falantes, o arikapú con 6, o oro win con 5, o júma con 4, o mandahuaca e mais o xetá con 3 cada un, e o katukina con 1; que en Rusia quedan 15 falantes de aleut, 10 de mednyj aleut e 10 de yukaghir, 3 de yugh, 2 de kerek e 1 de yupik; que no Xapón quedan 15 falantes de ainu e en Tailandia 5 de mang. Lamentablemente, esta situación leva a situar no horizonte a probable desaparición da maioría das linguas.

Pero calquera entende que esa non é a situación do galego, unha lingua viva no uso diario duns dous millóns de persoas, oficializada e, polo tanto, circulante na escola e na universidade, nos medios de comunicación, na Rede, na actividade parlamentaria e de goberno, nunha parte da actividade comercial, investigadora e editorial. A do galego,

aínda na visión máis pesimista, é unha situación radicalmente diferente e non sen hipérbole pode falarse aquí de inminente perigo de morte. No peor dos horizontes imaxinables o galego poderá, en varias xeracións, perder a súa condición de lingua maioritaria, pero non a vida.

O discurso da morte da lingua pódese xustificar como válido para a alerta social, pero é unha terapia moi perigosa. Chega, como exemplo, con imaxinar o efecto no mundo empresarial: unicamente as empresas editoriais poderían ser sensibles ao discurso de que o galego é lingua en perigo e que con ela perderíamos unha parte da nosa identidade. O feito é que para o resto do mundo empresarial este discurso sería disuasorio. ¿Por que habería de deixar unha empresa importante unha lingua internacional como o castelán, para poñer a carón dela ou no lugar dela unha lingua que os seus propios defensores agoiran que vai morrer? ¿Como se podería negociar en Europa a conversión do galego en lingua oficial sobre a base –por demais falsa– de que é unha lingua moribunda? Por iso, vólvese a tese da morte da lingua contra a lingua mesma.

É moito máis eficaz, e máis axeitado á realidade, poñer sobre a mesa o feito de que o galego é a lingua propia, maioritaria e emerxente, e que cun novo impulso social pode representar un factor positivo de mercado.

Non parece que os problemas do galego sexan realmente problemas de supervivencia, senón de reaxuste na súa pretensión de ser unha lingua operativa para todos os efectos nunha sociedade moderna, urbana e globalizada. Non se trata de negar a existencia de problemas, senón de non confundir o debate entre especialistas e planificadores coa necesaria proxección de imaxe positiva, para que a sociedade manteña a súa identificación coa lingua emerxente.

O futuro do galego tamén depende da imaxe da lingua que proxectemos á sociedade. Se a cotío predicamos a debilidade da lingua, o que o cidadán medio percibiría é que el debe apostar por outra lingua de máis claro futuro. Polo tanto, non debemos practicar nin o vitimismo nin o propagandismo esaxerado. Este plan de normalización debe servir para que recoñezamos os problemas e as necesidades do galego na actualidade e tomemos as medidas para potenciar e mellorar a súa situación.

Futuro da lingua propia de Galicia

Na segunda metade do século XX produciuse unha migración interior, co abandono do campo. Simultaneamente, chegaban a radio e a TV á intimidade familiar. Nos últimos vinte anos, desde que existe a autonomía política, Galicia só aumenta poboación por medio da inmigración (83 etnias están xa representadas na sociedade galega), Galicia entra na UE, desaparecen as fronteiras, e as novas tecnoloxías aceleran a súa penetración no feudo tradicional do galego (o rural e a familia).

¿Queda espazo para unha lingua que sobreviviu amparada no illamento da vida rural e da vida familiar? A situación é incerta, pero, para sermos exactos, cómpre recoñecer que Galicia reaccionou e reactivou un novo sentimento de orgullo, superando vellos complexos. O galego hoxe xa non é unha lingua exclusivamente rural, doméstica e informal: a sociedade galega do 2004, maioritariamente urbana, non só segue a falar o galego, senón que o introduciu nas aulas, na Administración, na vida comercial urbana, no Parlamento, nunha radio e nunha cadea de TV propias, deulle unha produción poética, novelística e teatral de moita importancia, fíxoo instrumento e mesmo obxecto de investigación metalingüística incorporando os máis avanzados procesos, deulle presenza en corenta universidades de fóra de Galicia espalladas por tres continentes; o galego é unha lingua, en fin, que conta con presenza na Rede, na vida litúrxica, xudicial, notarial...

Cómpre aumentar esta presenza, facela normal e útil, ou o que é o mesmo, estender o uso da lingua propia de Galicia a todos os niveis da sociedade. Para este labor, a mellor ferramenta é, sen dúbida, a aplicación deste PNL.

Pero son, sobre todo, os datos de uso os que impiden darlle consideración de lingua minoritaria e poida que ese fose ata agora un dos maiores erros cometidos. Vexamos, en síntese, os datos máis recentes.

Fortaleza do Galego

Uso real da lingua galega

	Total	Sempre	Ás veces	Nunca			
Total	2.587.407	1.470.836	56'84%	783.780	30'29%	332.791	12'86%
De 5 a 9 anos	101.840	38.329	37'63%	48.651	47'77%	14.860	14'50%
De 10 a 14 anos	122.747	50.891	41'46%	60.430	49'23%	11.426	9'30%
De 15 a 19 anos	156.950	69.760	44'44%	66.343	42'27%	20.847	13'28%
De 20 a 24 anos	207.341	95.008	45'82%	77.044	37'15%	35.289	17'01%
De 25 a 29 anos	213.402	96.059	45'01%	79.586	37'29%	37.757	17'69%
De 30 a 34 anos	201.392	94.785	47'06%	72.506	36'00%	34.101	16'93%
De 35 a 39 anos	193.342	96.992	50'16%	65.641	33'95%	30.709	15'88%
De 40 a 44 anos	191.180	104.074	54'43%	60.615	31'70%	26.491	13'85%
De 45 a 49 anos	174.056	100.166	57'54%	51.965	29'85%	21.925	12'59%
De 50 a 54 anos	168.473	102.227	60'67%	46.607	27'66%	19.639	11'65%
De 55 a 59 anos	163.029	106.103	65'08%	39.920	24'48%	17.006	10'43%
De 60 a 64 anos	135.040	94.459	69'94%	27.844	20'61%	12.737	9'43%
De 65 e máis anos	558.615	421.983	75'54%	86.628	15'50%	50.004	8'95%

Datos provisionais do Censo do 2001. Fonte: Instituto Galego de Estatística.

Censos de poboación e vivendas 2001. Datos provisionais (marzo 2004) elaborados a partir dos ficheiros provisionais do INE, sometidos a tratamentos de depuración e imputación propios.

Aínda que se volverá, máis en diante, sobre estes datos para debullalos, a conclusión máis sólida e menos discutible que se pode tirar deles é que **o galego é en Galicia unha lingua viva** e aínda maioritaria. Non parece que se poida falar en serio da posibilidade de morte da lingua galega nunha sociedade coma a galega de hoxe, que non só a fala maioritariamente, senón que ademais está aberta a un mundo globalizado e integrada na sociedade da comunicación e da información.

A fortaleza da lingua galega é sorprendente. Máis alá dos fríos datos estatísticos, pódense poñer dous exemplos ben significativos. Boa parte dos emigrantes galegos seguen conservando toda a súa vida o galego no ámbito familiar, estean no país ou continente que estean; cóñecense, ademais, numerosos casos de rapaces que chegaron con cinco anos a Galicia, desde Suíza ou Venezuela e que xa eran galegofalantes. O segundo exemplo é que, chegada a Constitución e a Autonomía, todos os cargos públicos, sen diferenzas de partido e só con contadas excepcións individuais, asumiron o uso oral da lingua galega no exercicio do seu cargo, un terreo infranqueable antes para a lingua galega. Cambio tan grande e tan repentino só pode explicarse porque a lingua, polo menos nun nivel espontáneo ou, se se quere, ventureiro, estaba latente, omnipresente. Este dato é fundamental: **o galego está aínda presente ou latente en toda a nosa sociedade.**

Análise dalgúns problemas reais. Desvelamento e rexurdir da lingua galega

¿Como é posible que toda a sociedade teña a sensación contradictoria de que se fala máis galego ca antes pero, simultaneamente, que a nosa lingua vai perdendo posicións? Un dos datos máis peculiares da situación lingüística de Galicia, ao que non se lle leva prestada suficiente atención, é o feito da ocultación da lingua galega. A imposibilidade xurídica de utilizar o galego durante catro séculos en actividades formalizadas, a proximidade estrutural do galego e

do castelán e a plena extensión do coñecemento das dúas linguas crearon en Galicia o hábito das conversas bilingües, ata o punto de que, nalgúns casos, os interlocutores nin se decatan de que un está a falar nunha lingua e o outro noutra. Isto non acontece en sociedades con dúas linguas máis distantes, como é o caso da vasca, bretona ou irlandesa, porque quen non fala a lingua autóctona descoñécea absolutamente. No caso de Galicia, as persoas que utilizan sempre o castelán coñecen perfectamente o galego. Quen en Galicia decida falar sempre o galego sabe que ese mesmo día pode poñer en práctica a súa decisión, mentres que naquelas outras sociedades, quen queira falar castelán, éuscaro ou gaélico deberá encontrar outra persoa que entenda esas linguas, ende non, terá que cambiar de lingua, porque só el é bilingüe. Esta competencia pasiva, que moitas veces non se converte en uso activo por motivos psicolingüísticos, sociais ou políticos, amplía subteraneamente a extensión da lingua. Hai persoas en Galicia que non falan nunca galego, pero que poderían falalo se quixesen. Esta é unha realidade moi peculiar do caso galego e pode ser a cuncha na que xogue o rodicio da nova planificación lingüística.

Competencia lingüística en galego

TOTAL	Entenden	Falan	Len	Escriben
Censo 1991	96'96%	91'39%	49'30%	34'85%
Censo 2001	99'16%	91'04%	68'65%	57'64%

Datos comparativos do Censo do 1991 e dos provisionais do Censo do 2001 (Instituto Galego de Estatística).

Como se ve, esta ausencia de uso non ten que ver co descoñecemento e nin sequera coa capacidade de falar en galego, o que afecta unicamente a unha minoría do nove por cento. Estes datos melloran os do Mapa Sociolingüístico de Galicia, o que pon en evidencia un progreso evidente da competencia lingüística.

Neste noso país, habitualmente moitos testamentos dítanse en galego e escríbense en castelán; moitas declaracións xudiciais fánse en galego e aséntanse en castelán; moitas declaracións aos medios de comunicación fánse en galego e publícanse en castelán; moitas compras e vendas négóciáanse e realízanse en galego, pero factúranse en castelán; moitas persoas monolingües galegas reciben funeral e enterro en castelán; moitos mozos empezan a súa relación en castelán e posteriormente desvelan que, polo menos, eran bilingües.

A ocultación da lingua é tan intensa e tan rutineira que lle pode pasar desapercibida a quen observe a realidade sen suficiente atención aos detalles. No sector económico, esta invisibilidade vólvese aínda máis intensa, a tendencia a mirar para as grandes empresas e as grandes operacións escurece a presenza do galego nunha parte importante do proceso económico de produción e venda. A lingua propia parece estar ausente da economía do país e, a pesar de todo, está aí: existe pero dificilmente se percibe. Decía recentemente un informe da Real Academia Galega (2002):

Con moita frecuencia publicítase, véndese e factúrase en castelán o que se produciu ou elaborou en galego. Con moita frecuencia, no mundo da empresa a lingua marca as diferenzas de categoría e nómina con máis nitidez cós uniformes de traballo.

Non é seguro que esta ocultación responda sempre e necesariamente ao clásico esquema de lingua A/lingua B, porque moitas veces o castelán xoga o papel de lingua ponte entre galegofalantes descoñecidos. Tampouco están abondo estudados os mecanismos psicolingüísticos que sosteñen esta ocultación, que en Galicia ten moito de teatral: calquera sabe que, de entrada, nuns grandes almacéns os empregados vano recibir en castelán pero que, en canto fale en galego, vano atender nesa lingua. O feito é que esta ocultación adoita desaparecer cando neste asunto o galego é vehículo da cordialidade e do afecto. E isto pode explicar que nos últimos anos a presenza do galego dese algúns

pasos espectaculares na xudicatura ou na vida comercial, porque se deu chegado a persoas concretas e decisivas cunha mensaxe de cordialidade e modernidade que fixo caer a máscara. Ramón Piñeiro confesaba que os da súa xeración nin sequera ousaran imaxinar que algúns destes avances eran unha posibilidade a medio prazo. Velá a fortaleza da lingua.

Este matiz da invisibilidade da lingua é tan importante na nosa realidade sociolingüística que fai que o caso galego sexa radicalmente distinto ao doutras linguas en proceso de normalización. Non se trata de facer nacer unha lingua onde non existe, senón de facer emerxer e xurdir a lingua que está oculta.

O PNL de Galicia non debe pretender, en consecuencia –e é ben reiteralo expresamente–, tirarlle a súa lingua castelá a ningún cidadán, xa que o castelán, ademais de ser lingua oficial, resulta un factor de comunicación imprescindible. O PNL debe aspirar a que a lingua galega saia da súa ocultación, emerxa, xurda plena e ben visible. Só con que se faga visible alí onde hoxe está agochada, a súa presenza social vaise multiplicar tanto, que o propio proceso envolverá sectores hoxe reacios, como a mocidade urbana. Non se busca que o castelán deixe de estar presente, senón que o galego deixe de estar ausente; ninguén pretende dificultar a vida de quen en Galicia fale castelán, senón só protexer a quen fala galego, estimular a que o falen cantos o saben falar e cantos outros queiran aprendelo. O PNL pretende que en cada momento todo cidadán galegofalante poida exercer o seu dereito constitucional ao uso pleno da súa lingua. O galego debe facerse visible alí onde diversos mecanismos e rutinas forzan a ocultalo. Lonxe de toda tentación de egocentrismo ou xenofobia, un plan de normalización lingüística ten que ser realista, democrático e integrador.

Actualidade sociolingüística: Outras posibilidades

O segundo gran problema é a perda de galegofalantes. A obxectividade obriga a situar esta perda na súa xusta proporción. Se comparamos os datos do Censo de 1991 cos do 2001, vemos que a nosa lingua, con pequenas oscilacións, mantén a súa solidez.

		Censo de 1991		Censo do 2001	
Fálano	sempre	1.459.028	55,07%	1.470.836	56,84%
	ás veces	885.497	33,42%	783.780	30,29%
	nunca	162.422	6,13%	332.791	12,86%
	non consta	142.166	5,36%		
		2.649.113	99,99%	2.587.407	99,99%

Segundo estes datos provisionais que en marzo do 2004 facilita o Instituto Galego de Estatística, o uso constante do galego subiu en dez anos un 1'77%. Esta é unha nova que cadra coa percepción común dos cidadáns: fálase máis galego ca antes. ¿De onde procede ese aumento? Os que falan *ás veces* pasaron do 33'42% ao 30'29, é dicir, hai aí unha perda de 3'13 puntos. ¿A onde foron? Previsiblemente, unha parte dos que o falaban ocasionalmente decidíronse a falalo sempre, teñen que ser, por forza, ese 1'77% que hai a máis na casa dos que o falan sempre e isto tamén cadra coa percepción común de que cada vez máis xente ten un compromiso máis activo coa lingua galega e que o sente máis útil.

Pero queda aínda outro 1'36% que deixou de falalo *ás veces*. Previsiblemente, este 1'36% pasou a engrosar o grupo dos que non o falan nunca. Parece verosímil que o aumento dos que non o falan nunca (do 6'13% ao 12'86%) teña que ver coa morte de vellos monolingües, co inicio da inmigración e con que algúns que ocultaran o seu compor-

tamento lingüístico no Censo de 1991 perderon o medo a declaralo no ano 2001: a suma dos *nunca* e *non consta* de 1991 era de 11'51, de aí ao 12'86 dos que non o falan nunca no 2001 hai un 1'35.

En calquera caso, en dez anos aumentou un 1'77% o número de persoas que falan o galego sempre, situando esa opción no 56'84% e, na hipótese anterior, aínda aumentaría tamén un 1'37% a porcentaxe dos que non o falan nunca, no que verosimilmente ten algo que ver a chegada de inmigrantes.

Se non se perde o sentido da proporción, hai que afirmar que o galego, con todos os seus problemas, en termos globais, é nestes momentos unha lingua solidamente asentada nunha sociedade que hai cincuenta anos aínda era maioritariamente rural, pero que xa vive na urbanidade e na globalización.

O cambio xeracional: Incremento do uso ocasional

Afondando máis na análise, pode localizarse con máis claridade a ferida. Voltando ao primeiro cadro, resultan evidentes as diferenzas xeracionais. A lingua dos netos é moi distinta da lingua dos avós. Comparemos os menores de 35 anos cos maiores de 65.

Uso real da lingua galega

	Total	Sempre	Ás veces	Nunca
De 5 a 9 anos	101.840	38.329 37'63%	48.651 47'77%	14.860 14'50%
De 10 a 14 anos	122.747	50.891 41'46%	60.430 49'23%	11.426 9'30%
De 15 a 19 anos	156.950	69.760 44'44%	66.343 42'27%	20.847 13'28%
De 20 a 24 anos	207.341	95.008 45'82%	77.044 37'15%	35.289 17'01%
De 25 a 29 anos	213.402	96.059 45'01%	79.586 37'29%	37.757 17'69%
De 30 a 34 anos	201.392	94.785 47'06%	72.506 36'00%	34.101 16'93%
De 65 e máis anos	558.615	421.983 75'54%	86.628 15'50%	50.004 8'95%

Datos provisionais do Censo do 2001. Fonte: Instituto Galego de Estatística. Censos de poboación e vivendas 2001. Datos provisionais (marzo 2004) elaborados a partir dos ficheiros provisionais do INE, sometidos a tratamentos de depuración e imputación propios.

Poñámonos nos dous casos extremos: os máis vellos e os máis novos. Deste cadro dedúcense dúas cousas. Unha, que os máis vellos falan máis galego cós máis novos e, se o uso se restrinxe a *sempre*, a baixa é enorme (do 75'54% ao 37'63%). Dúas, os rapaces son máis bilingües cós avós. Non pode ser doutro xeito, porque os rapaces de menos de dez anos viven nun mundo moi distinto ao dos seus avós, as xeracións máis novas botan boa parte do seu día dentro dun sistema escolar e comunicacional que se expresa maioritariamente en castelán ou dan os primeiros pasos nun mundo laboral que, en boa parte, prima o uso do castelán.

¿Cal é o sentido deste cambio? ¿Cal é a perda real de lingua? Se se computa o uso continuo e mais o ocasional (*sempre* + *ás veces*), o descenso é do 91'04% ao 85'40%; é dicir, un descenso de 6'36%. Correlativamente, o número dos que *nunca* falan galego aumentou do 8'95% ao 14'50%. Polo tanto, o cambio xeracional está marcando un progreso do bilingüismo que pasou do 15'50% ao 47'77%.

É importante obxectivar ben o problema. O contraste maior non está entre falar o galego *sempre* ou non falalo *nunca*, porque a peculiaridade do caso galego hoxe é que, de falar o galego *sempre*, non se pasa a falalo *nunca*. Obsérvese que o 37'91% de diferenza de uso *sempre* entre os máis vellos e os máis novos non vai á columna do *nunca* (que só aumenta un 5'6%), senón á columna de *ás veces*, que aumenta nun 32'27%. Ese é o sentido do cambio. Adóitase dicir que o uso bilingüe ou ocasional (*ás veces*) é o prólogo do *nunca*, pero esa afirmación require importan-

tes matices. Verase máis en diante que o comportamento dos que en 1991 o falaban *ás veces* pasou, dez anos despois (2001), en parte a *nunca*, en parte a *sempre*.

O problema do uso do galego na idade infantil

Unha das raíces do problema está nas novas xeracións. Isto pódese analizar aínda con máis luz se a mirada filtra a procedencia xeográfica dos datos (rural, vilega e urbana). Aí aparecen os datos máis preocupantes. Collamos do Censo do 2001 os datos dos rapaces de cinco a nove anos dos núcleos máis claramente urbanos en cada provincia (A Coruña, Lugo, Ourense e Vigo) e comparémolos cos de rapaces de vilas semiurbanas (Noia, Monforte, Celanova e Sanxenxo) e tamén cos de rapaces de concellos claramente rurais collidos ao chou (Dumbría, Meira, Cortegada e Vila de Cruces).

Uso do galego en rapaces de 5-9 anos de núcleos urbanos, vilegos e rurais

A Coruña	Falan galego	A Coruña	Noia	Dumbría
	Sempre	5'14%	55'25%	96'04%
	Ás veces	67'56%	38'76%	3'96%
	Nunca	27'28%	5'97%	
Lugo	Falan galego	Lugo	Monforte	Meira
	Sempre	22'60%	29'80%	100%
	Ás veces	61'45%	53'91%	
	Nunca	15'94%	16'28%	
Ourense	Falan galego	Ourense	O Carballiño	Cortegada
	Sempre	17'39%	40'74%	94'00%
	Ás veces	64'50%	50'61%	6'00%
	Nunca	18'09%	8'64%	
Pontevedra	Falan galego	Vigo	Sanxenxo	Vila de Cruces
	Sempre	6'29%	45'72%	91'32%
	Ás veces	70'31%	37'84%	6'39%
	Nunca	23'38%	16'42%	2'28%

Elaboración propia con datos dos respectivos censos do Instituto Galego de Estatística.

Parece claro que, nestas primeiras idades, o galego mantense moi ben nos núcleos rurais, nos que incluso pode ser descoñecido o rapaz que nunca fale o galego; nos vilegos, é frecuente que os que o falan sempre sexan maioría; pero nas grandes cidades os que o falan sempre son minoría e nas grandes cidades da Coruña e Vigo son xa unha minoría residual. O rapaz medio de Dumbría, Meira ou Cortegada é un rapaz culturalmente moi distinto dun rapaz nacido e criado na Coruña ou en Vigo.

Aínda que é obvio, non sobra dicir que o feito de que un rapaz fale sempre o galego, non quere dicir que descoñeza o castelán, xa que esa é unha das peculiaridades do caso galego e, sen telas todas en conta, non sería posible deseñar nada fiable e viable.

A competencia infantil

Competencia lingüística dos rapaces de entre 4 e 9 anos

	Total	Entende	Fala	Le	Escribe
De 5 a 9 anos	101.840	97'44%	86'13%	52'13%	46'16%

Elaboración propia con datos dos respectivos censos do Instituto Galego de Estatística.

Globalmente, para o galego son aínda moi boas as cifras: un 97% dos menores de dez anos entende o galego e un 86% sabe falalo. Pero aínda se pode aguzar o enfoque para individualizalo máis. Analizando a competencia lingüística dos menores de dez anos por lugar de residencia (urbano, vilego ou rural), detéctase o seguinte:

Competencia lingüística dos rapaces de entre 4 e 9 anos de zona urbana, vilega ou rural

	Entenden	Falan	Len	Escriben
Coruña (A)	97'94%	79'97%	63'44%	46'61%
Lugo	98'96%	90'01%	72'62%	58'81%
Ourense	99'02%	89'92%	69'34%	56'64%
Vigo	98'27%	82'48%	63'41%	49'87%
	Entenden	Falan	Len	Escriben
Noia	99'83%	97'92%	78'89%	68'29%
Monforte de Lemos	99'49%	93'78%	71'82%	55'13%
Carballiño (O)	99'65%	95'10%	76'29%	67'63%
Sanxenxo	99'46%	91'14%	72'73%	64'75%
	Entenden	Falan	Len	Escriben
Dumbría	99'97%	99'80%	86'62%	77'74%
Meira	99'77%	98'91%	77'36%	59'97%
Cortegada	99'92%	98'40%	81'79%	71'64%
Vila de Cruces	99'97%	98'92%	88'72%	79'11%

Elaboración propia con datos dos respectivos censos do Instituto Galego de Estatística.

Estamos xa ante o caso extremo ou, se se quere usar un símil médico, está detectada a máis grave ferida da lingua galega: as novas xeracións urbanas. A súa formulación máis crúa é: **entre un 15 e un 27% dos rapaces menores de dez anos que viven en núcleos estritamente urbanos nunca falan o galego e entre un 10 e un 20% chegan mesmo a non sabelo falar. A comprensión, en cambio, nunca baixa do 97%.**

¡Quen lles dera a outras linguas non oficiais nos seus respectivos estados que estes fosen os seus peores datos! É aquí onde está un dos nosos maiores problemas. O futuro parece decidirse nas cidades, porque son neste momento as que teñen maior iniciativa social e económica.

¿É posible recuperar para o galego esas minorías de entre as novas xeracións?

Cambio de lingua co aumento da idade

Existen tres posibilidades. A primeira, nas propias aulas, cunha renovación dos obxectivos, dos métodos e das materias, que debe ampliar a competencia lingüística e tamén as actitudes. A segunda, unha renovación da oferta dos

medios de comunicación, industrias culturais e novas tecnoloxías en galego. Pero hai unha terceira, porque unha das peculiaridades do caso galego, que xa detectou o *Mapa Sociolingüístico de Galicia*, é que o uso da lingua inicial non se mantén estable da infancia á vellez, senón que cambia e que ordinariamente se estabiliza cando o individuo entra a formar unha parella estable. Veremos isto con algún detalle.

Os rapaces da Galicia autonómica e o idioma

Non sabemos cal era o comportamento dos rapaces urbanos nos anos sesenta e setenta, pero si sabemos cal é o comportamento desde o principio da autonomía. Así que podemos comparar o comportamento aproximado de tres xeracións distintas nun período de dez anos: 1991-2001. Advírtese que a comparanza non é exacta, porque os tramos de idade non cadran exactamente nos dous censos, pero como se collen tramos moi próximos e se buscan porcentaxes, parece indicativo. Vexámolo.

Evolución do uso do galego segundo a idade entre 1991 e 2001

Uso do galego	Sempre	Ás veces	Nunca	Non consta	Nados en
Censo 1991 (6-10 anos)	36'98%	45'84	6'55%	10'61%	1981-1985
Censo 2001 (15-19 anos)	44'44%	42'27%	13'28%		1982-1986
Uso do galego	Sempre	Ás veces	Nunca	Non consta	Nados en
Censo 1991 (15-18 anos)	39'39%	48'37%	6'34%	5'09%	1973-1976
Censo 2001 (25-29 anos)	45'01%	37'29%	17'69%		1972-1976
Uso do galego	Sempre	Ás veces	Nunca	Non consta	Nados en
Censo 1991 (23-30 anos)	48'28%	38'93%	8'36%	4'40%	1961-1968
Censo 2001 (35-39 anos)	50'16%	33'95%	15'88%		1962-1966

Elaboración propia con datos dos respectivos censos do Instituto Galego de Estatística.

Evolución do uso do galego segundo a idade entre 1991 e 2001

Nados en	Falan o galego 1991	Sempre + ás veces 2001	Evolución
1961-1968 / 1962-1966	87'21%	84'11%	-3'10%
1973-1976 / 1972-1976	87'76%	82'30%	-5'46%
1981-1985 / 1982-1986	82'82%	86'71%	+6'11%

Elaboración propia con datos dos respectivos censos do Instituto Galego de Estatística.

Do resumo deste segundo cadro dedúcese, con claridade, que a xeración anterior á implantación da autonomía, aínda conservando o uso da lingua en niveis altos, perde de tres a cinco puntos en dez anos. E esa perda prodúcese entre os que falan o galego *ás veces*. Pola contra, os que naceron coa autonomía (1981-1982) e que xa tiveron ensino do galego manteñen unha progresión constante a medida que gañan anos. Aínda que é innegable que é nas idades máis baixas onde encontramos unha situación de lingua minoritaria, este comportamento parece indicar unha recuperación, e quizais haxa que ver aí o froito da presenza do galego no sistema escolar e na TVG.

Isto, unido á categoría legal de “lingua cooficial e propia de Galicia”, dálle unha enorme solidez ao galego nunha sociedade que hai cincuenta anos aínda era maioritariamente rural e que, hoxe, non o é.

Con todo isto, o dato fundamental indica que o galego é aínda a lingua maioritaria de Galicia. Tanto os datos do *Mapa Sociolingüístico de Galicia* coma os do Censo do 2001 confirman, sen lugar a dúbidas, esta afirmación. Situación maioritaria da que se deduce que **os que nunca falan galego en Galicia non chegan ao 13% da poboación** (Censo 2001) e que, sumando os que o falan sempre cos que o falan ás veces, a cifra chega ao 87% de uso constante ou ocasional.

Outros problemas

Certamente, non son os problemas das primeiras xeracións os únicos. Aínda que aparezan como os máis preocupantes sobre o papel, o futuro xógase tamén e, se cadra con máis decisión, nos medios de comunicación e industrias culturais e de ocio, que son os que están hoxe exercendo o papel que antes exercían as familias e mais o ensino. Xogámonos moito nas novas tecnoloxías da fala, estas determinarán que, de aquí a poucos anos, teñamos o mundo enteiro en galego en tempo real e que, polo tanto, a nosa lingua estea entre as linguas modernas, áxiles e funcionais ou entre as condenadas a unha existencia apagada e case puramente doméstica. Xogámonos moito na revisión dos dereitos lingüísticos. Xogámonos moito na economía, que é hoxe, coma sempre, motor de cambio e distribuidor de imaxe e poder social. Xogámonos tamén, por sorprendente que pareza, na proxección exterior da lingua.

Cinco séculos de lingua galega grazas ao pobo galego

Se cinco séculos de ausencia do mundo oficial, sen práctica escolar, nin litúrxica, nin documental, sen o apoio a unha lingua que acadou un esplendoroso medievo, non impediron que o noso idioma siga vivo, comprendido case pola totalidade da poboación e falado por unha clara maioría, ¿cabe esperar que todo siga igual no futuro?

A resposta é que rotundamente non, porque neste tempo pasado a lingua galega tiña zonas de protección que hoxe non ten e a sociedade galega cambiou máis desde o último terzo do século pasado ca en períodos anteriores, moitos máis longos. En contra do que moitas veces se pensa, unha lingua pode sobrevivir moitos séculos como lingua B, se ten o espazo da vida informal como territorio exclusivo. Ben, pois no ámbito informal e na intimidade das casas da maior parte de Galicia, non houbo outra lingua que o galego. Pódese afirmar que en moitos fogares de Galicia, ata tempos recentes, a única palabra en castelán que se oía podía ser a do escribán ou do notario que viña redactar o testamento. Esa exclusividade funcional actuou como unha coiraza que protexeu a lingua galega.

Paralelamente ao anterior, algúns dos máis brillantes galegos puxeron en marcha un esforzo interxeracional para lle devolver á lingua propia a dignidade espoliada, actividade que de maneira exemplar empezou Sarmiento no século XVIII (cos antecedentes do Conde de Gondomar), que impulsaron Pintos, Rosalía, Curros, Lamas, Pondal e Murguía no XIX, que aceleraron no XX as Irmandades da Fala, o Seminario de Estudos Galegos, a Xeración Nós, os homes de Galaxia e o compromiso doutras moitas forzas culturais, sociais e políticas. Un compromiso compartido e sostido nunca é inútil, os esforzos anteriores, sumados aos que viñeron despois e mais aos que paralelamente se producían noutros lugares de España, fixeron posible a actual Constitución española e mais o Estatuto de Autonomía de Galicia. Este novo marco legal permitiu que, despois de cinco séculos, a lingua galega recuperase parte do terreo e que hoxe, no cambio de milenio, presente importantes índices de presenza na vida oficial e académica, nos medios de comunicación, na edición de libros, no número de persoas escolarizadas en galego e mesmo unha proxección internacional que nunca tivo. A lingua galega está viva e recupera espazos perdidos. Isto é o esencial e constitúe un dos capítulos máis honrosos da historia de Galicia.

O galego na sociedade da información e o coñecemento

Pero, ¿conta hoxe o galego con esa coiraza da exclusividade no eido informal e doméstico, agora que precisamente sae á luz do día ao abeiro da democracia e da autonomía política?

A resposta é negativa.

En primeiro lugar, a entrada dos modernos medios de comunicación no ámbito informal e cotián alterou a estrutura familiar, reducindo as horas de diálogo entre persoas (ese ámbito no que se produce e transmite unha lingua), en beneficio da contemplación ou escoita, pasiva e silenciosa, do televisor, o vídeo, o DVD que, en certos casos, incluso os membros da familia xa contemplan separadamente en cadanseu cuarto. O primeiro efecto lingüístico desta alteración da relación familiar, común a outras sociedades, é que en poucos decenios interrompeu a transmisión da tradición oral. O segundo efecto é que, sendo o castelán a lingua de case todos eses novos medios, esta lingua entra masivamente e, na maior parte dos casos, por primeira vez) no ámbito da vida familiar e informal. O terceiro efecto é que a nosa lingua perde insensiblemente a exclusividade dese terreo lingüísticamente tan importante, aínda que ata agora non suficientemente valorado, e con ela perde a coiraza funcional que a blindaba. Hai un cuarto efecto, por certo moi negativo, os medios de comunicación son o espello no que unha sociedade se mira cada día, pero ese espello devolve en castelán o que, en moitos casos, a sociedade sabe que aconteceu en galego e, cando isto se repite días, meses e anos, no inconsciente colectivo grávase que ou aconteceu en castelán ou debeu acontecer ou debe acontecer. Esta constante falsificación da realidade afecta a conciencia lingüística que un pobo elabora cada día.

En segundo lugar, debemos ter en conta a aparición, nos últimos vinte e cinco anos, das garderías ou escolas infantís. Ata a incorporación recente da muller ao mundo laboral, un meniño galego non entraba na escola ata os cinco ou seis anos. Nese medio tempo, pasaba a maior parte das horas coa súa nai e dela recibía o léxico e a gramática *entre bicos, leite e pan*. Aos cinco ou seis anos, o rapaz xa falaba como oía falar na súa casa, era dono dunha lingua materna e estaba armado cun corpus lingüístico proporcional á súa idade e suficiente. Desde que apareceron as garderías, os nenos entran no sistema preescolar, en moitos casos, xa aos seis meses. Nas garderías botan boa parte das horas nas que están espertos, nelas empezan a relacionarse con outros, apréndenlles os nomes das cousas, comezan a falar na lingua na que sempre se sentirán seguros. Ora ben, en Galicia a presenza do galego nas garderías (hoxe escolas infantís) non chega ao 1% e son poucas as que respectan a lingua materna dos meniños, cando é a galega. Así que, para estes nenos, a lingua inicial non cadra necesariamente coa lingua materna. Mesmo podemos afirmar que estas novas xeracións non teñen lingua materna, que entran na vida *sen lingua materna e con lingua de gardería* ou, se se quere, *con lingua inicial moitas veces distinta da lingua materna ou familiar*. Se a isto lle engadimos que, en moitos casos, cando ese meniño regresa á casa, cuns pais cansos de traballar, encontran un televisor disposto a ofrecerlles horas de lecer maioritariamente en castelán, descóbrese unha das raíces de que a introdución do galego no ensino cadre paradoxalmente cun descenso do número de rapaces galegofalantes, maiormente nas vilas e cidades, fenómeno que empeza a aparecer no mundo rural.

En terceiro lugar, cómpre recordar que os problemas da lingua galega veñen de lonxe, datan da fin do século XV e, nalgún sector, xa do século XIII. A partir daquel momento, os postos claves da sociedade galega foron ocupados por persoas vidas de fóra de Galicia ou por galegos que se asimilaron lingüísticamente, feito que foi creando a idea de que a lingua do poder e do progreso era unicamente o castelán. O problema aínda se agravou coa extensión da escola, a partir do XVIII, que en Galicia tivo como lingua única o castelán. Esta política, mantida durante tantos séculos, fixo que moitas xeracións de galegos medrasen, vivisen e morresen na convicción de que o mantemento da lingua propia era un problema e, aínda que hoxe nos pareza unha barbaridade, que renunciar a ela e substituíla por outra era irremediable e natural. A falta de demanda constitúe unha poderosa inercia social que esteriliza moitos talentos, xa que, no mellor dos casos, afixo os galegos a buscaren saída individual a un problema que é colectivo.

A mingua no eido familiar, a crise da lingua materna e a debilidade da demanda non son os tres únicos aspectos problemáticos da lingua galega hoxe.

Estratexias

As novas tecnoloxías xa lle permitiron ao galego dar os seus primeiros pasos no mundo global, pero debemos avanzar decididamente nun camiño que abre grandes esperanzas. Modernidade e cortesía son os elementos básicos do novo clima que o PNL propón para as relacións lingüísticas en Galicia. E estes dous elementos concréntanse nun xesto que debe empezar a marcar o estilo destas relacións: a Oferta positiva, a Oferta informativa e mais a Cortesía.

Oferta positiva. Consiste na adopción do galego como lingua de contacto inicial entre a persoa que representa a Administración ou a empresa, e o cidadán ou o cliente. Fronte ao hoxe habitual (co descoñecido en castelán), quen atende o cliente ou o cidadán inicia o contacto en lingua galega e mantense nela mentres o interlocutor non amose indicios de que prefire comunicarse noutra lingua. A Oferta positiva desinhibe o galego do interlocutor, permítelle saír da ocultación, facilita que a conversa poida continuar nesa lingua, se o cidadán ou o cliente o desexa, e elimina de raíz a barreira rutineira pola que un cliente ou un cidadán lle oculta o seu galego a todo aquel que aparece revestido de máis poder (administrativo ou comercial) ou autoridade. No caso de relacións administrativas, implica que todo tipo de formularios, instancias e documentación que teña que cubrir o demandante dun servizo se lle ofrezan de partida en galego.

Oferta informativa. Consiste en informar da validez, legalidade e mesmo conveniencia de redactar en galego un documento, no momento de iniciar calquera trámite oficial ou comercial. É a forma que adopta a Oferta positiva no caso dos notarios, avogados e procuradores e de calquera persoa representante dun poder público. É un dos obxectivos básicos deste PNL.

Cortesía. Tanto a Oferta positiva coma a Oferta informativa son fundamentais para quen actúe en nome da Administración e sería de desexar que se estendese no mundo comercial máis formalizado, como expresión de cortesía co cidadán ou co cliente e do respecto que este merece.

Nota aclaratoria

O Plan xeral de normalización da lingua galega (PNL) que agora se presenta é o resultado dun proxecto iniciado e auspiciado polo Goberno galego que se desenvolveu, en tres fases, ao longo dos últimos dous anos. Na súa elaboración participaron, directa ou indirectamente, máis de setenta persoas representativas dos principais ámbitos sociais de Galicia, polo que ben se pode dicir que o proceso seguido foi aberto, participativo e meditado. A dirección técnica e redacción do proxecto, así como a supervisión e coordinación dos traballos das diferentes comisións sectoriais encomendóuselle a unha comisión técnica formada por catro especialistas. Así mesmo, creáronse *ad hoc* oito grupos de traballo (comisións e subcomisións sectoriais) que foron os responsables da selección, definición e proposta do inventario de obxectivos específicos e de medidas ponderadas que se recollen para cada un dos correspondentes sectores nos que se estruturou o PNL. Igualmente, hai outras contribucións que foron debidas a persoas ás que se lles pediron achegas a través de entrevistas persoais (26) ou por medio de carta-cuestionario (959).

O resultado é este documento de máis de duascentas páxinas sobre o que cómpre facer, para unha correcta abordaxe do mesmo, algúns comentarios aclaratorios. Primeiramente, debe partirse da consideración de que o PNL non é un estudo verbo da situación sociolingüística da lingua galega hoxe. Certamente, nel existen apartados dedicados a unha análise e diagnóstico do estado actual do galego (Presentación, cadros de puntos fortes e débiles, etc.), pero que teñen como única finalidade a de serviren metodoloxicamente de punto de partida para o deseño de **medidas de actuación**, que son, en definitiva, o elemento nuclear de calquera proxecto destas características.

En segundo lugar, é preciso adiantar que o modelo elixido para o PNL é o dun plan por obxectivos. Deste xeito, establecéronse cinco grandes obxectivos (Obxectivos xerais do Plan). Para a súa consecución, deseñáronse dous grandes bloques de actuación, os denominados Sectores transversais e Sectores verticais. Os primeiros (Dereitos lingüísticos, Novas tecnoloxías e Implementación do corpus), dada a súa grande importancia estratéxica, teñen a consideración de chave da bóveda que, por isto mesmo, estenden o seu ámbito de acción ao conxunto do PNL. Así, aínda que os Sectores transversais carecen de medidas de actuación propias, logran os seus obxectivos por medio da súa proxección cara ás medidas de actuación deseñadas para cada un dos Sectores verticais.

Pola súa banda, os Sectores verticais establecidos son sete, que se corresponden con outros tantos ámbitos sociais sobre os que se pretende actuar. Dado que a realidade que estes tentan traducir é moi complexa, os sectores subdividíronse, á súa vez, en áreas, resultando desta partición trinta áreas en total. Para cada un dos Sectores verticais e as súas respectivas áreas definíronse os preceptivos obxectivos.

Mención á parte merece o Sector 6 (Sociedade). Sendo este como é un sector moi heteroxéneo, foi abordado, a diferenza dos restantes, por dous grupos de traballo distintos (subcomisións), o que deu como resultado que se observe unha menor cohesión no tratamento das súas áreas.

Finalmente, é preciso engadir algunhas explicación acerca das chamadas medidas de actuación, que constitúen, como xa se dixo máis arriba, o elemento nuclear do PNL. Inicialmente, fíxose o diagnóstico da área e detectouse cada

punto débil, para establecer seguidamente, como primeiro chanzo, un ou varios obxectivos específicos correctores, a partir dos cales, posteriormente, se deseñaron as respectivas medidas de actuación. Para unha máis doada identificación, ditas medidas aparecen individualizadas por medio de indicadores numéricos, nos que o primeiro e segundo díxitos indican, respectivamente, o sector e a área á que pertencen, e o terceiro, o número correlativo da medida dentro da correspondente área. Co obxecto de darlle unha maior cohesión ao conxunto, en cada área as medidas foron aglutinadas en grupos. O número total de medidas deseñadas son 445.

A metodoloxía seguida para a redacción de directrices estratéxicas foi a mesma que a adoptada para a redacción das medidas de actuación, só que neste caso derivan dos puntos fortes. As directrices estratéxicas poden ser definidas como aquelas realidades e prácticas positivas xa consolidadas ou experimentadas que poden axudar ao éxito do proceso de implementación das medidas de actuación.

Notas para un diagnóstico da saúde da lingua galega

O seguinte cadro ofrece unha radiografía cualitativa e actualizada da lingua galega. Contrástanse, como é habitual nestes casos, os puntos fortes cos puntos débiles, que terán que ser os que marquen os obxectivos do plan e as medidas de intervención. Quedan incorporadas tamén as matizacións que contiñan as respostas ás 959 consultas efectuadas por carta ou por entrevista.

Realidades constantes

Puntos fortes	Puntos débiles
<ul style="list-style-type: none"> • Unha base social moi ampla de falantes de galego, dos que unha parte importante está instalada nesta lingua.	<ul style="list-style-type: none"> • A lingua non se percibe como factor radical de identidade e os seus problemas parece que non preocupan á maioría social. • Aumento da poboación urbana e aumento, polo tanto, do número de pais que crían os fillos en castelán. • Aumento da xente nova para a que o galego xa é lingua aprendida, segunda, non emocional e non necesaria, que xa non saben por que a deben falar.
<ul style="list-style-type: none"> • Presenza da lingua galega en todo o territorio de Galicia.	<ul style="list-style-type: none"> • Índices preocupantes de monolingües en castelán nas máis importantes cidades. • Aparición de casos illados de desgaleguización no mundo rural.
<ul style="list-style-type: none"> • Presenza da lingua galega en todas as capas sociais.	<ul style="list-style-type: none"> • Distribución desigual por clases (baixa/alta) e por grupos de idade (adultos/novos). • Persistencia de inercias non galeguizadoras nas clases altas da sociedade. • Persistencia nunha parte da sociedade da crenza de que o galego é pouco útil.
<ul style="list-style-type: none"> • Existencia dunha minoría fiel e comprometida co idioma propio, así como de forzas que reaccionan contra calquera marxinação (potencial/pasiva) do galego.	<ul style="list-style-type: none"> • Carencia dun argumentario acorde coa realidade actual. • Insuficiente interese suscitado pola normalización:<ul style="list-style-type: none"> – o galeguismo ofrece á sociedade propostas pouco definidas. – a xente concibe o galego como un terreo de conflito entre minorías politizadas (anarquía normativa). • Escasa sintonía dos sectores económico e empresarial, así como doutros segmentos relevantes como o do lecer, da xustiza, da relixión, do comercio...
<ul style="list-style-type: none"> • Conservación dos vínculos (familiares e afectivos) das persoas instaladas no castelán cos elementos e sectores galegófonos.	<ul style="list-style-type: none"> • Os transmisores afectivos da lingua son vellos e nunha sociedade na que só o xuvenil é valioso, os maiores pasan a ser un modelo social pouco válido.

<ul style="list-style-type: none"> • Proximidade lingüístico-estrutural do galego co castelán, que facilita: <ul style="list-style-type: none"> – numerosas conversas bilingües, – aprendizaxe pasiva do galego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Osmose máis ben unidireccional do corpus lingüístico. • Deturpación media polo peso dos neofalantes e por seren estes maioría nos medios de comunicación, no ensino e na administración.
<ul style="list-style-type: none"> • Facilitade de aprendizaxe da lingua galega. 	<ul style="list-style-type: none"> • Falta de estudo serio da orixinalidade da lingua, ao menosprezaren a aldea os neofalantes, e tendencia a buscaren unha orixinalidade artificial nunha ortografía escurecedora. • Escaseza de persoas públicas que sexan modelo de galego natural e rico.

Actitudes constantes

Puntos fortes

- Posición favorable á promoción do galego en todas as organizacións políticas e cívicas e uso unánime no Parlamento de Galicia.
- Inexistencia de oposición social ao uso oficial, educativo, relixioso ou comercial.

Puntos débiles

- Escasa iniciativa normalizadora na empresa, o comercio e o lecer (que son os referentes da sociedade actual) e concentración do esforzo no sector dos escritores e funcionarios.
- Utilización ritual do galego por parte dalgúns cargos públicos.
- Instrumentalización política, que dificulta un pacto social pola lingua e que identifica o galego como sociolecto de grupo, aínda que a opción ideolóxica non determina o uso da lingua.
- Menor tensión normalizadora na actualidade que na transición.
- Falta de percepción do galego como elemento identitario (antes é nacer e vivir en Galicia).
- Falta de percepción do galego como elemento utilitario.
- Indiferenza social ante a promoción do galego: a sociedade galega só se deixa levar.

Innovacións consolidadas

Puntos fortes

- Enraizamento do Día das Letras Galegas, que converte a lingua en centro de debate social e creatividade colectiva un mes cada ano.
- Existencia dunha base legal para o uso do galego, así como de organismos dedicados á promoción.
- Patrocinio institucional a numerosas iniciativas de promoción da lingua concibidas e realizadas espontaneamente polos cidadáns.
- Presenza do galego no *Diario Oficial de Galicia* e na Administración autonómica e local.

Puntos débiles

- Incoherencia de certas entidades que celebran o Día das Letras Galegas, pero o resto do ano son indiferentes ou contrarias ao uso da lingua galega.
- Falta de percepción do galego como elemento identitario (antes é nacer e vivir en Galicia).
- Falta de percepción do galego como elemento utilitario.
- Indiferenza social ante a promoción do galego: a sociedade galega só se deixa levar.
- Necesidade de reforzo da base legal existente para un mellor desenvolvemento e aplicación da actual.
- Dispersión e falta de vertebración e de avaliación dos esforzos realizados na promoción da lingua (carencia dun plan de promoción da lingua galega).

<ul style="list-style-type: none"> • Presenza do galego no ensino, que permitiu reintroduci-lo en áreas urbanas ou grupos de persoas que xa o perderan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ausencia case total do galego nas garderías e escolas infantís, maiormente nas privadas, que están creando xeracións novas impermeables ao galego. • Aínda se perciben algunhas resistencias nalgúns centros ao cumprimento dunha parte do Decreto 247/1995. • Falta de conciencia no mundo educativo e universitario do seu efecto desgaleguizador. • Conflito normativo na escola.
<ul style="list-style-type: none"> • Existencia da Televisión de Galicia e da Radio Galega <ul style="list-style-type: none"> – que permitiron ver e oír a lingua en funcións novas e prestixiadas e desmontaron boa parte dos complexos diglósicos, grazas ao poder do medio e mais á súa continuidade durante anos día e noite, – que chega por satélite e pola Rede a todo o planeta, creando un novo vencello cos emigrantes, – que ten unha importante información de Galicia na Rede. 	<ul style="list-style-type: none"> • A CRTVG non deu chegada aínda á audiencia xuvenil e urbana. • A CRTVG non deu acadado aínda a imaxe de galego modélico pola excesiva proporción de neofalantes e con graves deficiencias. Isto <ul style="list-style-type: none"> – chata de ficción insincera e oportunista todo o proceso normalizador. – Escasa presenza do galego no conxunto dos medios de comunicación. Nos privados é tan baixo que falsea a realidade sociolingüística e induce a cotío a desertar do galego.
<ul style="list-style-type: none"> • Axudas oficiais aos medios privados para aumentar o uso do galego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Escasa efectividade do sistema: o pouco galego que aparece é o que se paga.
<ul style="list-style-type: none"> • Existencia dun estándar galego aceptado por unha ampla base social. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sensación de inseguridade no usuario medio do galego, que non sabe qué elementos e en qué situacións pode usar o seu galego dialectal, inseguridade que non sente no castelán. • Persistencia de discrepancias minoritarias pero moi activas sobre o estándar, que converten a lexítima discrepancia teórica en aberta anarquía. • Desconcerto dos falantes nativos, por ofrecérselles varios galegos visiblemente distintos.

Efectos firmes

Puntos fortes

- Mellora da imaxe e da presenza pública do galego e ruptura do tabú diglósico polo que o galego tiña que estar fóra de certos ámbitos sociais.
- Incorporación parcial do galego a sectores dos que tradicionalmente permaneceu ausente.
- Posibilidades de maior utilización e utilidade obxectiva.
- Máis demanda, máis e mellores especialistas.
- Perda global de falantes e de calidade lingüística media.

Puntos débiles

- Recuperación de espazos novos para o galego no mundo urbano.
- Percepción social de que certos novos usos públicos do galego son aínda falaces, por careceren de continuidade no resto das relacións.
- Crenza firme de certos sectores en que o galego aínda é unha lingua rural, de vellos ou de minorías politizadas; é dicir, subalterna, de 2ª clase.
- Escaso esforzo de introdución do galego no comercio, empresa, comunicación e lecer.
- Insuficiente necesidade de coñecer e usar o galego para acceder a un posto de traballo.

Posibilidades iniciadas

Puntos fortes	Puntos débiles
<ul style="list-style-type: none"> • Presenza do galego na Rede: posibilidade de superar sen custo as fronteiras físicas, bidireccionalidade e mesmo posibilidade para os máis novos de leriar nun soporte moderno en galego.	<ul style="list-style-type: none"> • Presenza aínda moi minoritaria, porcentualmente ao que Galicia coloca na Rede.
<ul style="list-style-type: none"> • Inicio da incorporación da lingua ás novas tecnoloxías da fala (tradución automática, síntese e recoñecemento de voz...).	<ul style="list-style-type: none"> • Insuficiente conciencia de que saltos cualitativos poden ofrecer estas técnicas a unha lingua, do que significa atrasarse nisto e, polo tanto, insuficiente aposta por estes investimentos.
<ul style="list-style-type: none"> • Na UE vai haber cen millóns de falantes de linguas minoritarias e, aínda que sexan dispersos e desorganizados, terá que ter algunha solución global.	<ul style="list-style-type: none"> • Insuficiente conciencia do risco de perder o seu carácter de lingua maioritaria.
<ul style="list-style-type: none"> • Iniciativa do Goberno galego para poñer en marcha un plan de normalización aberto e participativo.	

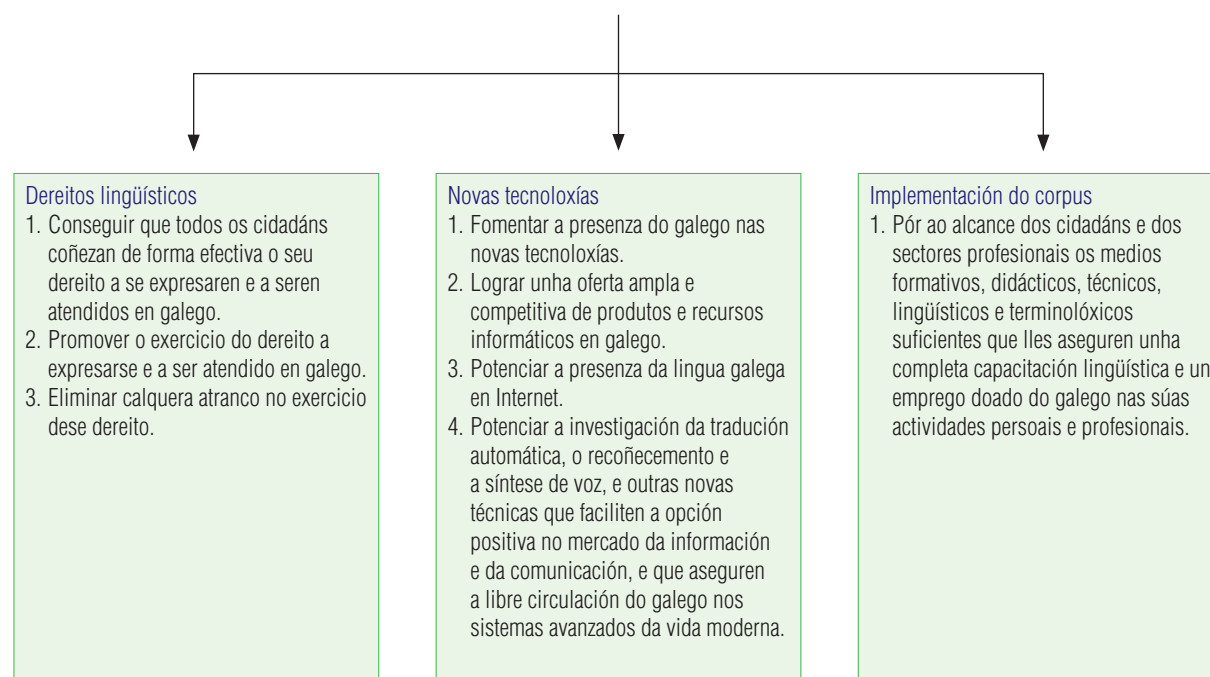
Obxectivos xerais do Plan

- Garantir a posibilidade de vivir en galego a quen así o desexe, sabendo que conta co amparo da lei e das institucións.
- Conseguir para a lingua galega máis funcións sociais e máis espazos de uso, priorizando a súa presenza en sectores estratéxicos.
- Introducir na sociedade a oferta positiva de atender o cidadán ou o cliente en galego como norma de cortesía dun novo espírito de convivencia lingüística.
- Promover unha visión afable, moderna e útil da lingua galega que esfarele prexuízos, reforce a súa estima e aumente a súa demanda.
- Dotar o galego dos recursos lingüísticos e técnicos necesarios que o capaciten para vehicular a vida moderna.

Estrutura do Plan xeral de normalización da lingua galega

Sectores transversais Obxectivos xerais

Sector A. Dereitos lingüísticos

Tal como se adiantou na presentación, este PNL pretende facer efectivo o dereito constitucional ao uso da lingua galega, un dereito que moitas persoas non exercen, porque os niveis de capacidade de falalo, segundo o Censo do 2001, chegan ao 91%, mentres que os de uso son máis baixos (12'86% non o usan nunca; 30'29% úsano ás veces). O PNL é un plan de intervención, polo tanto, non é este o lugar de analizar se esta falta de uso é sempre voluntaria ou se existe algún tipo de condicionante psicolóxico, social, legal ou rutineiro que force unha parte dos galegos a facer esta opción total ou parcial de ocultamento da lingua galega. O PNL é un plan de intervención para remover os obstáculos visibles ou latentes que poidan estar operando nos distintos sectores e áreas da sociedade galega. Nesa dirección de protección do galego, nunca de obstaculización do castelán, inciden as medidas deste PNL. A *Oferta positiva* e mais a *Oferta informativa* son as claves dun novo espírito de cortesía lingüística que este PNL pretende introducir na sociedade galega para facer máis agradable a convivencia.

A Constitución española de 1978 concédelle á lingua galega plena cooficialidade, ofrecéndolles aos cidadáns o dereito a utilizala, mais non a obrigatoriedade de coñecela. Isto, na práctica, crea situacións incómodas e confusas

que cómpre redefinir para que ningún funcionario, alegando descoñecemento do galego, poida deixar de prestar o servizo que demanda o cidadán.

Obxectivos xerais

- A.1. Conseguir que todos os cidadáns coñezan de forma efectiva o seu dereito a se expresaren e a seren atendidos en galego.
- A.2. Promover o exercicio do dereito a expresarse e a ser atendido en galego.
- A.3. Eliminar calquera atranco no exercicio dese dereito.

Sector B. Novas tecnoloxías

Como se expuxo tamén na presentación, vivimos unha época na que as tecnoloxías da fala, da información e da comunicación van producir saltos cualitativos nas linguas. Estas mudanzas serán tan importantes que as diferenzas entre linguas maioritarias e minoritarias, oficiais e non oficiais, van quedar substituídas pola diferenza entre linguas con tecnoloxía e linguas sen tecnoloxía. Normalmente, as linguas de Estado van dispoñer desas novas técnicas, pero nada impide que outras linguas accedan tamén a elas. Se tecnicamente é posible que en poucos anos poidamos ler (ou mesmo escoitar) en galego un xornal, libro, conferencia ou artigo escrito en español, inglés ou francés, a función deste PNL é que se poñan os medios técnicos, humanos e económicos para que esa realidade sexa efectiva. **Pódese afirmar que a eficacia neste sector vai ser a clave do futuro da lingua galega**, porque do éxito neste sector vai depender a imaxe que os galegos e os non galegos teñan desta lingua; e da imaxe da lingua depende o uso: se a imaxe é boa, o uso medrará de seu e mesmo sen subvencións; se a imaxe é cativa, o uso minguará por moito que a prol desta lingua se fagan esforzos políticos e económicos. Se o galego vai nese tren, probablemente suban a el sectores como o comercial, o informativo, o xuvenil e o mundo urbano, que hoxe aínda manteñen certas desconfianzas ante a lingua propia de Galicia. O investimento neste sector das novas tecnoloxías é, sen dúbida, o máis rendible, o máis eficaz e, polo tanto, o prioritario.

Debe terse en conta, ademais, que case todos os sectores reclaman recursos técnicos e informáticos para usar o galego nunha sociedade decididamente urbana e moderna; continuamente se demanda un centro especializado que cree eses recursos técnicos que hoxe non existen. O Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades pode ser o lugar máis axeitado para localizar estas novas tarefas, pois desde este Centro téñense dado, con éxito, pasos importantes na creación de tradución automática, síntese e recoñecemento de voz.

O PNL preséntase, tamén nisto, nun momento decisivo e require nos responsables políticos perspicacia e audacia para enfrontarse a unha conxuntura histórica.

Obxectivos xerais

- B.1. Fomentar a presenza do galego nas novas tecnoloxías e na telefonía móbil.
- B.2. Lograr unha oferta ampla e competitiva de produtos e recursos informáticos en galego.
- B.3. Potenciar a presenza da lingua galega en Internet.
- B.4. Potenciar a investigación da tradución automática, o recoñecemento e a síntese de voz, e outras novas técnicas que vaian aparecendo e que faciliten a opción positiva no mercado da información e da comunicación e que aseguren a libre circulación do galego nos sistemas avanzados da sociedade actual.

Sector C. Implementación do Corpus

Unha das desculpas que poñen a miúdo persoas e entidades, maiormente no mundo da empresa, para non asumiren unha utilización consecuente do idioma galego é a inseguridade coa que se moven nesta lingua. Á parte da compoñente psicolóxica e da inercia que poida estar detrás destes medos, o problema ten solución por dúas vías:

- Mediante unha formación axeitada do persoal, que o faga sentir seguro e competente en lingua galega.
- Proporcionándolles aos que ofrecen estes servizos os recursos lingüísticos que lles faciliten o seu labor.

A utilización da lingua galega non debe supoñer un esforzo complementario para quen se decide a abrir a súa actividade persoal ou profesional a esta lingua. Para iso, é necesaria unha elaboración sistemática dos recursos terminolóxicos de cada sector e de cada área, que cubran dunha maneira folgada as necesidades coas que os usuarios se van atopar. Debe existir un material de referencia fiable que disipe as dúbidas continuas, coas que o banqueiro, o administrador, o economista, o biólogo ou o responsable dun taller mecánico baten cando se deciden a facer do galego a súa lingua.

Non podemos negar que neste aspecto a situación mellorou considerablemente. Hoxe contamos con vocabularios e con materiais elaborados de distintas áreas que fan máis doada a utilización do galego ca hai uns anos. Pero tamén é certo que unha parte importante destes materiais, sempre feitos con boa vontade, carecen do rigor esixible e isto crea desorientación e confusión.

É necesario que a terminoloxía técnico-científica e das linguas de especialidade en xeral sexa supervisada por unha institución fiable que unifique as solucións e que xere confianza entre os usuarios. Dado que esta é unha atribución que a Lei de normalización lingüística lle reconece á Real Academia Galega, ha ser esta institución a que sancione e lles dea plena validez ás unidades terminolóxicas. Neste sentido, é necesario potenciar o TERMIGAL, o servizo de terminoloxía que leva xa uns anos de funcionamento, mediante un convenio entre a Real Academia Galega e a Xunta de Galicia.

Pero non abonda coa produción terminolóxica. A terminoloxía carece de sentido se non chega con fluidez aos seus destinatarios. De aí que haxa que crear canles de difusión e de implantación da terminoloxía que sexan eficaces:

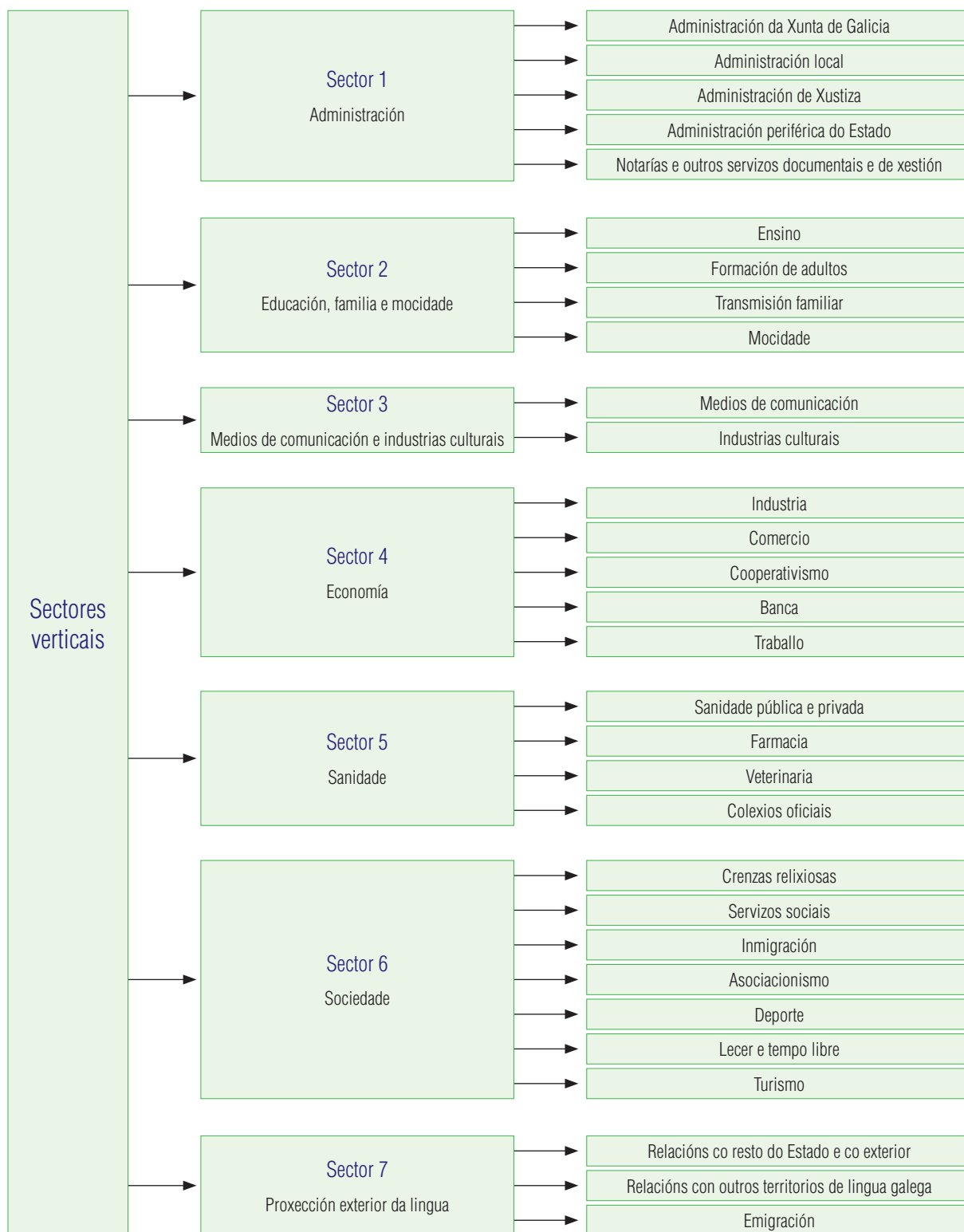
- Cómpre elaborar vocabularios sistemáticos plurilingües das linguas de especialidade.
- Cómpre elaborar folletos específicos con vocabularios máis reducidos, destinados a colectivos concretos e que cubran as necesidades destes.
- Cómpre incorporar este léxico ás ferramentas e aos programas informáticos que se utilizan de maneira máis habitual nos distintos sectores. Facilitarlle á lingua galega estas axudas informáticas resulta absolutamente imprescindible.
- Hai que elaborar modelos de documentación de circulación frecuente en lingua galega.

Aínda así, sempre aparecerán dúbidas, porque hoxe o avance do coñecemento e as innovacións acadan un dinamismo nunca vivido en épocas anteriores. Estas dúbidas deben ser resoltas no menor tempo posible; por iso, é necesario dotar de máis medios o servizo de consultas do TERMIGAL, ao que calquera persoa pode acudir, e de feito acode, cando atopa algunha dificultade no exercicio do seu labor en galego.

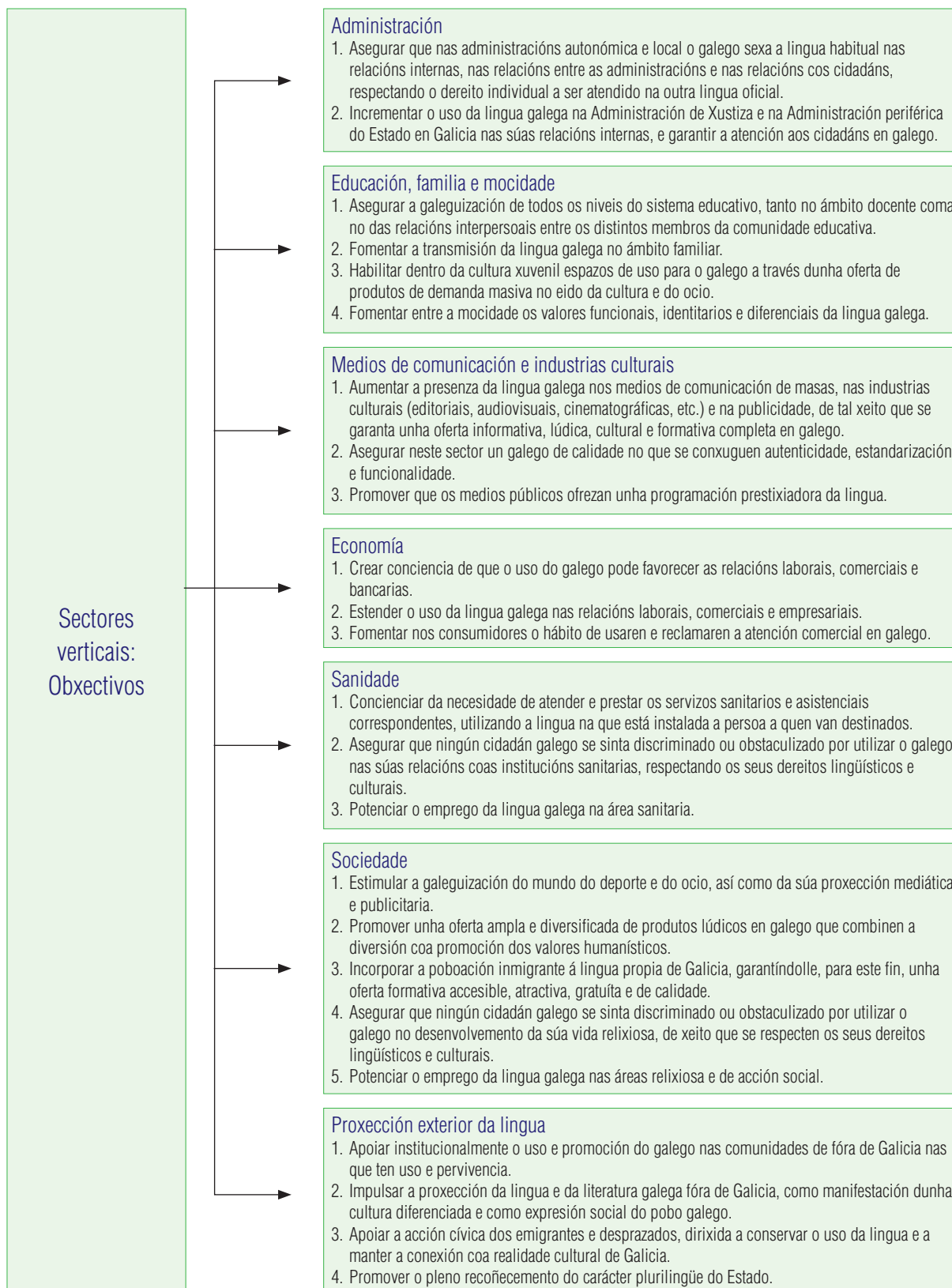
Obxectivos xerais

- C.1. Pór ao alcance dos cidadáns e dos sectores profesionais os medios formativos, didácticos, técnicos, lingüísticos e terminolóxicos suficientes que lles aseguren unha completa capacitación lingüística e un emprego doado do galego nas súas actividades persoais e profesionais.

Sectores verticais

Sector 2. Educación, familia e mocidade

Introdución

Estamos nun momento decisivo para o futuro do idioma e é urxente promover unha acción social a prol do seu coñecemento, revalorización e uso en todos os ámbitos. Nesta acción a prol do idioma é imprescindible implicar a todos os sectores sociais: o Goberno da Xunta de Galicia con todo o seu aparello administrativo, os medios de comunicación, os partidos políticos e o conxunto de asociacións, entidades e colectivos que constitúen o tecido cívico e cultural do país. É imprescindible aumentar desde todos eses ámbitos a cantidade e a calidade dos alimentadores básicos do idioma: motivación, percepción e uso activo deste. O ensino, como a Administración, os medios de comunicación e, en xeral, todos os espazos ‘megafónicos’ de uso da lingua, adquire un papel fundamental nesta empresa.

Os prexuízos obrantes aínda sobre o galego son froito do descoñecemento e da marxinación histórica na que se moveu esta lingua. Cómpre desmontalos usando todo o dispositivo legal e institucional, pero tamén a información e a argumentación científica. Só desta maneira se pode garantir que as medidas propostas sexan realmente eficaces.

Cómpre ter preparada, pois, unha boa armazón argumental para desfacer posibles reticencias sociais, falacias e demagoxias que, aínda séndoo, poden callar entre a poboación. Hai feitos e datos incontestables para contraponer a esas hipotéticas reaccións, como poden ser os seguintes:

- A existencia dunha lexislación que pode servir de soporte non só testemuñal, senón tamén efectivo, para a revitalización da lingua galega: no ámbito galego, a Lei de normalización lingüística, que reclama, por exemplo, a adquisición dunha competencia semellante nos dous idiomas oficiais e, desde unha perspectiva máis global, a Carta europea de linguas rexionais e minoritarias de 1992 e a Declaración universal de dereitos lingüísticos, aprobada por unanimidade no Congreso dos Deputados e no Parlamento de Galicia en 1996.
- A constatación dunha competencia non equiparable en galego e en castelán, con deficiencias moito máis notables na primeira desas linguas.
- Unha situación social de desigualdade entre os dous idiomas, o que esixe medidas favorables ao galego para intentar conseguir ese equilibrio.
- A diminución constante e progresiva da transmisión familiar do galego, o que fai que este idioma vaia deixando de ser un marcador de identidade persoal e colectiva.

Diagnóstico do sector

Área 1. Ensino

Situación legal e sociolingüística do ensino

Puntos fortes

- Existe unha lexislación específica que regula a presenza do galego no ensino non universitario.
- As resistencias ante a presenza do galego no ensino diminuíron e, en moitos casos, desapareceron.
- Existencia dun mandato legal na LNL de que o alumnado acadе unha competencia semellante (comprender / falar / ler / escribir) nas dúas linguas oficiais, independentemente de cal sexa a súa lingua inicial ou a súa lingua familiar.
- Recoñecemento legal e social da capacidade da Administración educativa para o desenvolvemento normativo dos contidos da LNL.
- Recoñecemento no decreto de 1995 de que a adquisición dunha competencia comunicativa en galego por parte do alumnado só se pode conseguir a través da utilización vehicular desta lingua nunha parte significativa do currículo.
- A lexislación sobre o uso das linguas oficiais no ensino contempla obxectivos comúns para toda Galicia, pero recoñece a existencia de diversas realidades que obrigan a planificar camiños diferentes.
- Os centros escolares teñen a obriga de contar cunha planificación lingüística que oriente a súa práctica (adaptación das disposicións legais á súa realidade, existencia de equipos de normalización lingüística en cada centro, etc.).
- Existen familias cunha alta sensibilidade cultural e lingüística que se posicionan claramente a favor da normalización da lingua galega.

- Moitas familias que teñen o galego como lingua habitual, desexarían que os seus fillos non o perdesen ao socializarse, sobre todo coa entrada na escola. E moitas familias que teñen o castelán como lingua habitual, verían con agrado que os seus fillos, sen perda da súa competencia en castelán, adquirisen tamén unha boa competencia en galego.

Puntos débiles

- Ás veces, a lexislación é pouco clara ou deixa espazos e áreas sen atender especificamente (mesmo a nivel de conceptos: lingua ambiental, ...).
- A lexislación vixente pode non responder axeitadamente aos retos e problemas da lingua galega neste comezo de século.
- Existen algúns centros, especialmente das zonas urbanas e do sector privado, que non acadan os mínimos establecidos pola lexislación.
- En educación infantil e 1º ciclo de primaria, a presenza do galego é mínima.
- Non está garantido o coñecemento suficiente do galego entre os novos docentes nin tampouco nun sector do profesorado en exercicio.
- No sistema educativo non hai unha planificación orientada a garantir unha competencia semellante nas dúas linguas oficiais.
- Na actualidade, hai centros nos que se está a seguir un camiño (moitas veces non planificado de xeito explícito) que non só non leva ao obxectivo sinalado pola lexislación, senón que se afasta progresivamente del.
- A comunidade educativa non ten información suficiente sobre o tratamento das linguas na escola, porque a Administración non se preocupou nunca de explicar de maneira clara e didáctica os obxectivos da lexislación lingüística, nin de propoñer itinerarios que servisen de modelo para diferentes realidades.

- Nalgúns centros faise unha interpretación restritiva do Decreto 247/1995, do 14 de setembro, de maneira que os 'mínimos' de obrigado cumprimento se toman como 'máximos' dos que non se pode pasar.
- Nalgúns sectores da comunidade escolar aínda se percibe a presenza do galego no sistema educativo como unha ameaza para a adquisición ou mantemento da competencia en castelán.
- Ao longo destes anos, foron cristalizando algunhas opinións asentadas en prexuízos. A máis grave é a de que, en contextos castelanizados, non se pode empregar o galego, cando é neses contextos onde máis se necesita unha planificación coa presenza do galego.
- A ambientalidade lingüística é moi favorable ao castelán, mesmo nos casos nos que a lingua predominante na contorna é o galego.
- A situación non normalizada do galego fai que as familias tendan a favorecer o castelán cando se relacionan cos seus fillos e fillas.
- Os colectivos de pais e nais non consideran a maior galeguización dos centros de ensino como un dos seus obxectivos principais.
- A aparición do fenómeno da inmigración, aínda que incipiente, introduce unha nova realidade social, cultural e tamén lingüística.
- Un sector minoritario das familias mantén prexuízos cara ao galego, o que as leva a manifestaren unha postura de desconfianza sobre a súa presenza no ensino.

<ul style="list-style-type: none"> • Diminución dos prexuízos e das actitudes negativas cara á lingua galega, especialmente no sector do alumnado. • Inexistencia de oposición aberta ao seu uso educativo, así como á implementación de actuacións normalizadoras máis estendidas. • Existencia dun tecido educativo (ANPA, profesorado e alumnado) favorable a aceptar actuacións normalizadoras moi decididas no ensino. • Actitude positiva cara á lingua galega por parte dun sector do alumnado de primaria e, sobre todo, de secundaria, tanto entre estudantes que teñen o galego como lingua familiar como entre algúns que, malia viviren nun ámbito castelán, desexan saber e utilizar a lingua galega. • A presenza do galego no sistema educativo conseguiu aumentar as competencias dos estudantes en lingua galega, sobre todo a nivel escrito. • A presenza da lingua e cultura galega nos centros de ensino pode estar a servir para que moitos alumnos con escaso contacto familiar e social co galego o coñezan. 	<ul style="list-style-type: none"> • A nivel didáctico, o alumnado ten en ocasións dificultades para discriminar os códigos do galego e do castelán. • Falta de mobilización da comunidade educativa a prol do galego e mingua do pulo normalizador dos sectores escolares máis comprometidos co idioma. • Aínda que diminuíron, os prexuízos e actitudes negativas nalgúns sectores de pais / nais e de profesorado seguen a ser un gran de obstáculo para avanzar na normalización lingüística no ensino. • Entre o alumnado, os prexuízos máis evidentes xa non se dan, pero si outros que dificultan o emprego habitual do galego no contexto escolar. • Na actualidade, o sistema educativo non consegue dotar o alumnado dunha boa competencia oral en galego. • Conflito entre o estándar e as variedades locais, con consecuencias nos contornos galegónos, especialmente nos niveis iniciais da escolarización.
---	--

Galeguización dos centros

Puntos fortes

- A xestión administrativa dos centros escolares realízase moi maioritariamente en galego.
- O papel de moitos docentes como mediadores activos a favor da lingua tivo unha gran relevancia a favor do proceso de normalización.
- O profesorado formado recentemente está familiarizado a nivel cultural e curricular coa lingua galega.
- Fíxose, durante os anos que van desde 1983 ata hoxe, un grande esforzo por formar lingüísticamente o profesorado galego.
- Cómtese cunha parte do profesorado que non só ten unha sólida formación en galego, senón que tamén posúe uns estimables coñecementos sobre o traballo nun contexto de ensino en dúas linguas.
- Confírmase a existencia de zonas e ambientes sociais que favorecen o proceso de normalización dos centros.
- Existen liñas de actuación normalizadoras consolidadas en moitos centros escolares.

Puntos débiles

- Nalgúns centros privados o galego ten escasa presenza na xestión administrativa.
  - Non se fomenta que as relacións orais (de carácter informativo, administrativo, etc.) entre o persoal dos centros e outros membros da comunidade educativa ou da sociedade, en xeral, se realicen en galego.
  - Hai unha parte de profesorado que, malia poder impartir a súa docencia en galego, non o fai por diversas razóns.
  - Detéctase certo abandono nalgúns docentes que imparten o/en galego só por obriga e outros que mesmo declinan cumprir esta responsabilidade.
  - Existe un núcleo de profesorado con potencial galeguizador, sobre todo na educación infantil e primaria, infrautilizado por criterios burocráticos.
  - Existe aínda un sector do profesorado cunha formación deficiente en lingua galega, especialmente entre o de maior idade.
  - A formación do profesorado, concretada sobre todo nos cursos de iniciación, perfeccionamento e especialidade, foi sufrindo un progresivo desgaste, ata converterse nun trámite sen incidencia na práctica.
  - O esforzo de formación realizado pola Administración centrouse nos aspectos lingüísticos e gramaticais; pero só se trataron superficialmente os aspectos didácticos e culturais, e menos aínda os da sociolingüística aplicada ao ensino.
  - A formación inicial do futuro profesorado tampouco garante a formación lingüística, didáctica e sociolingüística necesaria.
-
- Nalgúns centros organízanse moitas e variadas actividades extraescolares de promoción da lingua e da cultura galega que contan coa participación activa das familias e do alumnado.
  - Poucos centros escolares manteñen relacións fluídas con entidades e asociacións que desenvolven as súas actividades nos mesmos barrios, vilas ou cidades onde se insiren os centros.
  - Os posibles elementos galeguizadores presentes na cidade (nenos inmigrantes do rural ou do periurbano que si falan galego na casa, avós, etc.) non se potencian, senón que se “ocultan”.

	<ul style="list-style-type: none"> • Nunha ampla cantidade de centros detéctase unha escaseza de actividades extraescolares deseñadas para fomentar o uso da lingua galega. • Excesiva focaxe das actividades de normalización arredor das datas das letras galegas e de festas anuais de carácter etnográfico. • Excesiva atención aos contidos de carácter culturalista (revista, concursos de redacción, etc.), que limitan outras posibles actividades orientadas á transformación dos usos lingüísticos. • Necesidade de galeguizar os servizos e actividades que se poñen en marcha (por exemplo, servizos de comedor ou de transporte, actividades extraescolares, etc.).
<ul style="list-style-type: none"> • A presenza dos ENL supón un importante potencial para a normalización do galego nos centros educativos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aínda existe unha porcentaxe mínima de centros (privados, sobre todo) que non posúen ENL. • Nalgúns centros, o ENL só ten un carácter formal, sen unha intervención práctica nos asuntos que lles competen. • Os ENL, ao non ter máis que un carácter consultivo dentro dos centros, ven moi seriamente neutralizado o papel que a lexislación lles atribúe. • En moitos casos, as actividades promovidas polos ENL son de carácter cultural e extraescolar (magosto, maíos, etc.), co que se reforza unha identificación contraproducente entre normalización e cultura etnográfica. • A maioría dos membros dos ENL non ten a formación necesaria en planificación do ensino e dinamización sociolingüística. • Carécese dunha estrutura autonómica (existencia de centros de normalización lingüística comarcais, provinciais e centrais) para dinamizar e orientar o traballo dos ENL dos centros. • A participación nos ENL é unha tarefa pouco incentivada e que se basea no voluntarismo e altruísmo dos seus membros.
<ul style="list-style-type: none"> • A existencia da Dirección Xeral de Política Lingüística (DXPL), como organismo encargado de pular pola extensión do galego no ámbito educativo, é un feito relevante. As actividades que levou a cabo foron moitas e algunhas delas tiveron unha significativa incidencia. 	<ul style="list-style-type: none"> • A DXPL, por razóns de diversa índole, non puido desenvolver todo o traballo requirido, nin contou cos apoios necesarios para aglutinar todos os esforzos a prol da normalización.

Docencia

Puntos fortes

- A presenza do galego como materia específica e como variedade vehicular nunha parte do currículo xa se percibe como unha realidade consolidada.
- O catálogo de materias e de áreas curriculares que, como mínimo, se deben impartir en galego é preciso e coñecido.

- Nalgúns centros a docencia desenvólvese case exclusivamente en galego.
- Detéctase unha porcentaxe relevante de centros que orientan a docencia (mesmo na aprendizaxe da lectoescritura) a favor da normalización da lingua galega.

Puntos débiles

- Nalgúns contextos sociais e educativos aínda se vive a presenza do galego no ensino como unha imposición, malia ocupar a lingua unha posición claramente subordinada.
- Para un sector da sociedade, o desexable sería só a presenza da lingua galega como materia dentro do currículo, co mesmo status horario có dunha lingua estranxeira.
- Existe un sector significativo do profesorado que aínda vive como unha molesta imposición a presenza da lingua galega na práctica docente.

- Maioritariamente, o nivel da aprendizaxe do galego por parte do alumnado é claramente inferior ao acadado no castelán.
- Malia o esforzo para incorporar o galego no ensino, a aprendizaxe da lectoescritura realízase en casos en castelán tamén en ámbitos galegofalantes.

	<ul style="list-style-type: none"> • Cómpre un maior apoio e asesoramento desde a Administración para afortalar e difundir as experiencias galeguizadoras dos centros.
<ul style="list-style-type: none"> • Na actualidade, existen materiais para poder desenvolver o ensino en galego nas diversas áreas das diferentes etapas educativas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Falta máis material didáctico e máis material para o desenvolvemento pleno de aulas en galego, sobre todo en determinadas áreas curriculares e en determinadas etapas educativas. • Nalgúns casos, o profesorado descoñece o repertorio de materiais existentes. • No eido audiovisual e informático as carencias son maiores.

Ensino universitario

Puntos fortes

Puntos débiles

<ul style="list-style-type: none"> • Lexislación favorable para a lingua galega nas tres universidades (nos estatutos respectivos). 	<ul style="list-style-type: none"> • A normalización lingüística nunca foi considerado un obxectivo prioritario ou estratéxico das universidades.
<ul style="list-style-type: none"> • A situación das universidades galegas é potencialmente favorable para a lingua e a súa normalización, dado que a maioría do profesorado e alumnado é orixinario de Galicia. • O alumnado chega á universidade cun coñecemento do galego cada vez máis alto. 	<ul style="list-style-type: none"> • O ensino superior foi desde sempre un espazo moi castelanizado e moi refractario á presenza normal da lingua galega.
<ul style="list-style-type: none"> • O galego é a lingua institucional das universidades galegas. • A administración universitaria realízase en galego, así como a gran maioría dos servizos. 	<ul style="list-style-type: none"> • A presenza do galego na docencia universitaria segue sendo moi inferior á docencia en castelán. • A investigación realízase principalmente en castelán ou en inglés. • Existen áreas de coñecemento cunha moi escasa implantación do galego (áreas tecnolóxicas ou científicas, por exemplo).
<ul style="list-style-type: none"> • Na USC aprobouse e púxose en marcha un plan de normalización lingüística no ano 2002. • Na Uvigo está en marcha a elaboración dun plan de política lingüística. 	<ul style="list-style-type: none"> • UDV e UDC non aprobaron aínda plans de normalización lingüística.
<ul style="list-style-type: none"> • Existe infraestrutura para a xestión normalizadora (servizos de normalización lingüística). • O servizo lingüístico da USC constitúe un referente de organización e de xestión normalizadora a nivel galego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Precariedade dos servizos lingüísticos da UDV e da UDC, sobre todo a nivel de recursos humanos.
<ul style="list-style-type: none"> • Hai recursos económicos para a extensión da lingua galega nas universidades, tanto propios de cada universidade, como procedentes dos convenios coa Consellería de Educación e Ordenación Universitaria. 	<ul style="list-style-type: none"> • Faltan recursos humanos propios para levar a cabo os diferentes programas de asesoramento, formación e dinamización.
	<ul style="list-style-type: none"> • Non hai coordinación entre a política lingüística das tres universidades. • A formación universitaria dos futuros docentes nos distintos niveis de ensino non os capacita suficientemente para desenvolver o seu labor en galego e para seren axentes normalizadores.

Área 2. Formación de adultos

Puntos fortes	Puntos débiles
<ul style="list-style-type: none"> • Aumentou considerablemente a proporción de cidadanía con formación en lingua galega. • Os cursos de formación de adultos levados a cabo desde os anos oitenta tiveron resultados positivos de cara á aprendizaxe da variedade estándar. • Existe un sector do funcionariado (Administración, educación, sanidade...) que posúe unha boa competencia para desenvolver a súa actividade profesional en galego. • Existe un amplo sector da poboación, adulta non alfabetizada na lingua galega e que lle gustaría adquirir esa competencia e tamén ter un coñecemento maior de diferentes aspectos da cultura galega. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mantéñense bolsas de persoas que non recibiron nunca formación en galego. • Obsérvanse deficiencias no sistema de capacitación lingüística dos adultos (modelo de cursos de iniciación e perfeccionamento): escasa regulamentación, mínimo control, falta de reflexión sobre obxectivos sociolingüísticos e pedagóxicos, etc. • A formación en lingua galega na educación non regradada carece dun marco de referencia homologable ao doutras linguas. • Existen aínda sectores do funcionariado que non posúen a competencia necesaria para desenvolverse en galego. • No acceso á función pública, non están singularizados e concretados os obxectivos formativos requiridos en relación co perfil de cada unha das prazas.
<ul style="list-style-type: none"> • Organizáronse actividades formativas en ámbitos temáticos sectoriais: linguaxe administrativa, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Escasa adaptación da oferta formativa ás necesidades específicas e sectoriais de cada colectivo. • Insuficiencia de materiais lexicográficos (dicionarios bilingües e plurilingües, por exemplo). • Carencias a nivel de materiais terminolóxicos específicos, sobre todo en determinadas áreas de coñecemento. • Deficiencias na selección do vocabulario especializado de certas áreas e na súa divulgación entre os profesionais.
<ul style="list-style-type: none"> • Aínda que escasos, existen algúns recursos para a aprendizaxe da lingua galega en formato electrónico e a través de Internet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Seguen sendo escasos os medios formativos que utilicen ou se aproveiten das TIC. • Non se desenvolveu a perspectiva da autoaprendizaxe da lingua, fornecendo materiais diversos en todo tipo de soportes.
<ul style="list-style-type: none"> • Nas dúas últimas décadas asentouse unha variedade normativa no que se refire á lingua escrita que facilitou o acceso a esta por parte da poboación. • Aínda que con máis dificultades, tamén se foi configurando un estándar oral que permitiu superar prexuízos dialectalizantes. 	<ul style="list-style-type: none"> • A pervivencia de certas discrepancias ortográficas puido crear desconcerto nalgunhas persoas e, sobre todo, foi utilizada de forma interesada por sectores contrarios á normalización do galego. • Con moita frecuencia, o galego utilizado nos medios de publicación ou en actos públicos caracterízase por unha total falta de autenticidade e mesmo incorrección, o que ten consecuencias nocivas tanto para a súa dignificación coma para a socialización dun modelo de lingua.

Área 3. Transmisión familiar

Puntos fortes	Puntos débiles
<ul style="list-style-type: none"> • A familia segue sendo unha institución social ben valorada na nosa cultura. • A familia como institución tivo un papel moi relevante no mantemento da lingua galega nos momentos máis difíciles do proceso de substitución. 	<ul style="list-style-type: none"> • Na infancia e na mocidade, os valores extrafamiliares e os dos grupos de iguais poden influír tanto ou máis cós familiares. • O papel socializador das familias compártese con outras institucións sociais (por exemplo, a escola) e con outros ámbitos sociais (medios de comunicación, grupos de iguais, etc.).
<ul style="list-style-type: none"> • A base demográfica da lingua galega (en termos de lingua inicial, de lingua habitual, e de usos lingüísticos en galego) aínda é importante. • A porcentaxe de familias que lles transmiten o galego aos fillos/as é aínda considerable, nalgúns casos de xeito consciente e comprometido. 	<ul style="list-style-type: none"> • Existen xa familias, sobre todo nos contextos urbanos, nas cales a presenza do galego non se constata en ningunha das tres xeracións actuais. • Nalgunhas familias a lingua galega foi perdendo o seu papel como elemento de cohesión e/ou de identidade familiar.

<ul style="list-style-type: none"> • Moitas persoas instaladas no castelán conservan vínculos (familiares e afectivos) con elementos e sectores galegófonos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Escasa presenza do galego nas garderías e no preescolar, o que pode incentivar tanto a non transmisión familiar desta lingua coma a desgaleguización dos nenos ao entraren en contacto con eses ámbitos. • Insuficiente presenza do galego na oferta asociativa e de tempo libre (agrupacións infantís, acampadas de verán, etc.) dedicada á infancia, tanto desde a esfera pública coma desde a privada. • Escasos recursos formativos e de lecer en lingua galega dirixidos aos máis novos, especialmente en soporte audiovisual e informático (vídeos, xogos electrónicos, etc.).
<ul style="list-style-type: none"> • O galego aumentou considerablemente o seu prestixio social nos últimos 25 anos. • As familias valoran positivamente o coñecemento de diferentes linguas, xa que comprobamos que é un capital social básico para a socialización dos fillos/as. • Un sector apreciable das familias de nova creación manifestan a súa simpatía ou actitude positiva cara ao galego. • En xeral, as familias non se amosan contrarias a que os seus fillos coñezan o galego, mesmo en moitos casos isto se valora positivamente. • Receptividade positiva ante as actuacións normalizadoras nas familias. • Foise estendendo socialmente unha variedade estándar do galego que debería facilitar o achegamento a este idioma de sectores e familias non galegofalantes. 	<ul style="list-style-type: none"> • Os transmisores afectivos da lingua son as persoas maiores, que non representan hoxe en día un modelo social valorado. • Algunhas familias manteñen, con diferente extensión e forza, prexuízos e estereotipos ante o galego e os seus falantes. • Nos contextos urbanos, algunhas familias non lle dan importancia ao feito de saber falar galego de cara ao futuro dos seus fillos. • Nas relacións entre as persoas adultas e a infancia, existe o prexuízo de usar cos nenos e nenas o castelán, aínda no caso de galegofalantes. • Escasa valoración da lingua galega no seo familiar en termos de identidade, de utilidade e de prestixio social. • Escasa conciencia das vantaxes de dispoñer dunha lingua diferenciada e do seu papel facilitador na aprendizaxe doutros idiomas. • Actuación social, en xeral, máis ben pasiva e pouco comprometida coa revitalización da lingua. • Desde as diferentes administracións, nomeadamente as municipais, non se fomentan como deberan actuacións encamiñadas a que sexa posible criar os fillos en galego. • Percíbese pouca motivación entre os pais para transmitirles o galego aos seus fillos. • Nalgunhas familias existe o prexuízo inxustificable de que unha adquisición inicial do galego pode ser unha eiva para unha aprendizaxe adecuada do castelán. • Os adultos carecen a miúdo de formación escolar en lingua galega, o que lles dá inseguridade ás veces na transmisión do idioma aos máis novos. • Empeza a percibirse un certo conflito entre distintas formas do galego que provoca confusión e mesmo renuncia á súa transmisión por parte dalgúns galegofalantes de sempre.

Área 4. Mocidade

Puntos fortes

- A competencia en galego por parte da mocidade, especialmente nas destrezas escritas, aumentou considerablemente grazas á presenza desta lingua no sistema educativo.

Puntos débiles

- Non está totalmente xeneralizada a competencia escrita e lectora entre a mocidade.
- A capacidade para falar en galego dalgúns rapaces castelanófonos presenta eivas importantes: falta de fluidez, inseguridade lingüística, etc. Hai rapaces que afirman saber escribir en galego mellor ca falalo.
- A falta de competencia acaba converténdose nunha estratexia de autoxustificación para non “esforzarse” a falar galego.

	<ul style="list-style-type: none"> • Moitos rapaces castelanfalantes non dispoñen de contextos de uso nos que poidan interactuar con galegofalantes, o que supón un obstáculo máis para a mellora da súa competencia oral activa. • Carencia importante de modelos lingüísticos de referencia que sirvan para mellorar a competencia en galego e para estimular o seu uso. • Deturpación bastante xeneralizada e escaso rigor normativo no uso do galego, factores que trasladan a algúns falantes eventuais a idea de que non cómpre unha aprendizaxe formal deste.
<ul style="list-style-type: none"> • Nalgunhas partes de Galicia, o galego é lingua de uso preferente entre os mozos e mozas. • Naturalidade dos mozos/as ante a presenza social do galego. • Tendencia crecente a valoraren positivamente o bilingüismo social castelán-galego. • Moitas actividades xuvenís que implican produción escrita (revistas, banda deseñada, etc.) realízanse total ou maioritariamente en galego. • Gran parte das actividades asociativas e reivindicativas favorecen a utilización do galego por parte dos mozos/as participantes. • A presenza do galego na TVG e na súa programación infantil e xuvenil axudou considerablemente á difusión da lingua entre a mocidade de áreas rurais e urbanas. • Grazas ás zonas periurbanas e ás familias inmigrantes do rural, seguen existindo nas cidades elementos e sectores galegofonos aproveitables para que os rapaces castelanfalantes manteñan vínculos co galego. • En moitas familias o contacto coa aldea e, en consecuencia, co galego, é frecuente. • Rexurdimento e revalorización do mundo rural e aumento dos contactos entre o rural e o urbano. 	<ul style="list-style-type: none"> • Cada vez é menor o número de mozos/as que recibiron o galego como lingua inicial, polo que diminúen os lazos afectivos deste colectivo con esta lingua. • Atópanse casos de mozos/as urbanos monolingües en castelán, inseridos en redes de relación, de amizade e familiares con moi escasa presenza do galego e onde o castelán prevalece por ser considerada unha variedade máis neutra. • Existen poucos espazos para o uso espontáneo do galego nas cidades, o que dificulta o seu uso activo. • A preferencia polo inglés e polo castelán, considerados como variedades de máis ampla presenza social en Galicia, en España e no estranxeiro, pode provocar a falsa percepción de que o galego é innecesario. • Consolidación de ámbitos de uso diferentes para galego e castelán entre galegofalantes iniciais (por exemplo, mozos/as galegofalantes na familia que adoitan desenvolverse en castelán na relación entre iguais). • Inexistencia de canles para a aparición de 'líderes de opinión' galegofalantes que sexan modelos a imitar para a mocidade. • Utilización escasa do galego nos ámbitos e espazos máis relacionados coa mocidade: actividades deportivas, musicais, de lecer, etc., e escasa extensión do galego nos medios audiovisuais e nas TIC (Internet, informática, chat, etc.), ámbitos e instrumentos de moito prestixio e seguimento entre a xente moza. • Os medios de comunicación espallan modelos cara á mocidade case exclusivamente en inglés ou en castelán, pero non en galego. • Nos ámbitos urbanos, os rapaces que pertencen a familias galegofalantes con frecuencia ven reducido o seu uso do galego ás redes sociais familiares. • Nas novas xeracións urbanas dáse unha perda de lazos co mundo rural e a falta de modelos urbanos en galego leva a que isto afecte tamén o interese pola lingua e a cultura galegas.
<ul style="list-style-type: none"> • Parte da mocidade ve a lingua galega como símbolo dunha identidade específica que permite singularizarse con respecto ao resto de España e Europa. • O galego acadou hoxe en día un uso consolidado en certos ámbitos formalizados (culturais, políticos, de reivindicación social, etc.). • Uso consciente do galego como froito dunha importante concienciación lingüística por parte de certos sectores da mocidade. 	<ul style="list-style-type: none"> • A percepción do galego como elemento identitario e diferencial é feble, sobre todo na mocidade urbana. • O uso do galego en ámbitos formalizados percíbese, en certos casos, como ritual e baleiro. • O papel simbólico do galego acaba fosilizándose ao mesmo nivel cá bandeira, a música folk, a solidariedade cos pobos celtas ou a revalorización do mundo rural, sen que se materialice nun maior uso práctico deste.
<ul style="list-style-type: none"> • Empeza a haber grupos de mozos/as que optan polo uso relacional habitual da lingua galega. 	<ul style="list-style-type: none"> • O uso do galego aínda se interpreta ás veces en clave de ideoloxía política marcada, o que provoca rexeitamento entre certos sectores. • O uso militante identifícase maioritariamente co ámbito urbano e os neofalantes, que son acusados de usaren o galego porque está de moda ou como instrumento político e ideolóxico.

	<ul style="list-style-type: none"> • Gran fenda entre os galegofalantes de sempre (asociados na súa maioría ao ámbito rural) e os neofalantes (vinculados ao ámbito urbano), acentuada por seren estes maioría nalgúns ámbitos de especial prestixio social (a televisión, por exemplo). • O distanciamento entre ambos os grupos intensifícase polo diferente tipo de galego usado por uns e outros, unha variación interna que empeza a funcionar (xunto coa opción polo galego ou polo castelán) como indicador da procedencia xeográfica e/ou sociocultural. • Entre os mozos/as, o grupo de iguais tende a presionar a favor do castelán, producíndose adoito unha converxencia cara a este idioma que anula ou reduce a posibilidade da conversa bilingüe.
<ul style="list-style-type: none"> • A mocidade observa que o coñecemento da lingua galega comeza a ser necesario para acceder a certas actividades laborais. • Nestes anos, está a emerxer unha nova percepción da lingua galega que reforza o seu prestixio social. • Algunhas actividades (por exemplo, a televisión en galego) favorecen o cambio de certos estereotipos sobre a lingua. • Entre a mocidade, os prexuízos cara á lingua galega aparecen máis atenuados ca na poboación adulta, e mesmo hai sectores que manifestan actitudes favorables cara á lingua. 	<ul style="list-style-type: none"> • Non se ve no galego un elemento de utilidade e prestixio social. • O coñecemento e o uso do galego non se valoran como un elemento importante á hora de acceder ao mercado laboral, fronte ao que si ocorre co castelán e o inglés. • No acceso á Administración pública, ser galegofalante non ten un papel relevante, xa que se resolve co mero requisito formal dos cursos de galego. • En certos sectores da mocidade, aínda persisten prexuízos sobre o galego e opinións negativas respecto da súa utilidade, o que contribúe a facelo un idioma con escasa capacidade de atracción para a xente nova. • Noutros casos, dáse unha valoración social aparentemente neutra ou ambigua da lingua galega que segue favorecendo o castelán. • Os sectores da mocidade que, tendo o castelán como lingua habitual, ven con simpatía o galego e que lles gustaría utilizalo, non atopan as condicións favorables para esa utilización.
<ul style="list-style-type: none"> • Boa receptividade cara ás accións de promoción social do galego. • A mocidade constitúe un sector adaptable a novas situacións e con capacidade de implicación nos novos procesos. • Moitos mozos e mozas estarían dispostos a desenvolver actividades culturais e de lecer en galego. 	<ul style="list-style-type: none"> • O cumprimento das medidas de normalización aplicadas ata o momento non se vixiaron adecuadamente. • A posible intensificación das medidas normalizadoras pode provocar rexeitamento nalgúns sectores. • O aumento da presenza do galego provoca, nalgúns casos, un medo infundado a perder competencia na aprendizaxe doutras linguas. • Algúns galegofalantes de sempre menosprezan a importancia das medidas de normalización e acusan os responsables de levalas a cabo de moverse unicamente por intereses particulares e de instrumentalizar a lingua.

Obxectivos de sector

- Asegurar a galeguización de todos os niveis do sistema educativo, tanto no ámbito docente coma no das relacións interpersoais entre os distintos membros da comunidade educativa.
- Fomentar a transmisión da lingua galega no ámbito familiar.
- Habilitar dentro da cultura xuvenil espazos de uso para o galego, a través dunha oferta de produtos de demanda masiva no eido da cultura e do ocio.
- Fomentar entre a mocidade os valores funcionais, identitarios e diferenciais da lingua galega.

Áreas do sector

Área 1. Ensino

OBXECTIVOS DE ÁREA

- Garantir que todo o profesorado teña plena competencia para desenvolver o seu labor docente en galego e os coñecementos necesarios para participar con criterio en tarefas de planificación lingüística escolar.
- Alcanzar un uso maioritario do galego na docencia, entre os docentes e nas relacións escolares en xeral.
- Fomentar o uso progresivo do galego desde a etapa preescolar (0-3 anos), de xeito que se superen as fortísimas carencias que se observan nos primeiros banzos do ensino.
- Lograr que o ensino obrigatorio garanta unha competencia plena no idioma galego e repercuta de forma efectiva na súa adopción como lingua habitual por parte das novas xeracións.
- Priorizar no ensino do galego a expresión, a afectividade e a utilidade, reforzando a súa dimensión comunicativa e instrumental en relación con contextos vivos e dándolle un protagonismo central á oralidade.
- Garantir unha oferta de materiais didácticos de calidade e en soportes diversos que fagan atractivo o proceso de aprendizaxe, que axuden a percibir a utilidade da lingua e que capaciten para o seu uso correcto e eficaz.

Grupo de medidas 2.1.A

Puntos fortes	<ul style="list-style-type: none"> • As resistencias ante a presenza do galego no ensino diminuíron e, en moitos casos, desapareceron. • Os centros escolares teñen a obriga de contar cunha planificación lingüística que oriente a súa práctica (adaptación das disposicións legais á súa realidade, existencia de equipos de normalización lingüística en cada centro, etc.). • Diminución dos prexuízos e das actitudes negativas cara á lingua galega, especialmente no sector do alumnado. • Existencia dun tecido educativo (ANPA, profesorado e alumnado) favorable a aceptar actuacións normalizadoras moi decididas no ensino.
Punto débil	<ul style="list-style-type: none"> • Obsérvase a existencia de prexuízos e de actitudes negativas en relación coa lingua galega, tanto na sociedade en xeral coma na comunidade educativa en particular, o que se manifesta tamén nunha crecente desmobilización a prol do idioma.
Obxectivo específico	<ul style="list-style-type: none"> • Incidir, mediante a información e a explicación argumentada e científica, na comunidade escolar (alumnado, profesorado, persoal non docente e familias) para vencer prexuízos cara ao galego e para promover actitudes favorables á galeguización da escola.
Medidas	<ul style="list-style-type: none"> – 2.1.1. Diseñar e levar a cabo unha campaña de sensibilización ante o uso do galego, diversificada para os diferentes membros da comunidade educativa e que promova a análise crítica dos prexuízos existentes, tanto sobre a presenza escolar deste idioma coma sobre a lingua galega en xeral. – 2.1.2. Informar o alumnado, profesorado, familias e persoal non docente dos centros sobre os obxectivos lingüísticos do sistema educativo e sobre os fundamentos científicos e o valor da presenza da lingua galega no sistema educativo.

	<ul style="list-style-type: none"> – 2.1.3. Establecer, de acordo coas ANPA, asociacións de centros privados, organizacións sindicais e outras entidades con incidencia no ámbito escolar, convenios de colaboración encamiñados a realizar unha programación estable e periódica de actividades de sensibilización e de información: charlas, concursos, etc.
--	--

Grupo de medidas 2.1.B

Puntos fortes	<ul style="list-style-type: none"> • A xestión administrativa dos centros escolares realízase moi maioritariamente en galego. • O profesorado formado recentemente está familiarizado a nivel cultural e curricular coa lingua galega. • Fíxose, durante os anos que van desde 1983 ata hoxe, un grande esforzo por formar lingüísticamente o profesorado galego.
Punto débil	<ul style="list-style-type: none"> • Non está garantida a competencia lingüístico-comunicativa de todo o persoal escolar (docente e non docente) para poder exercer o seu labor en galego.
Obxectivo específico	<ul style="list-style-type: none"> • Asegurar un coñecemento oral e escrito suficiente da lingua galega por parte de todo o persoal escolar (docente e non docente) para que poida desenvolver o seu labor nesa lingua.
Medidas	<ul style="list-style-type: none"> – 2.1.4. Desenvolver un plan de formación que garanta que todo o persoal escolar de Galicia teña unha competencia oral e escrita suficiente para comunicarse e para desenvolver a súa actividade profesional en galego Este plan terá un desenvolvemento gradual, pero con fixación de prazos e etapas, priorizará as situacións e os colectivos máis carenciais. – 2.1.5. Fixar e difundir polas canles axeitadas a terminoloxía, os estilos e as linguaxes de especialidade necesarias para que o persoal docente poida desenvolver en galego as súas funcións e tarefas. – 2.1.6. Establecer a obrigatoriedade de coñecer a lingua galega para acceder á docencia en Galicia, fixando prazos concretos e razoables para que o profesorado acredite esta competencia.

Grupo de medidas 2.1.C

Puntos fortes	<ul style="list-style-type: none"> • Cóntase cunha parte do profesorado que non só ten unha sólida formación en galego, senón que tamén posúe uns estimables coñecementos sobre o traballo nun contexto de ensino en dúas linguas. • A presenza dos equipos de normalización lingüística (ENL) nos centros é un feito de grande importancia simbólica. • Os ENL desempeñaron un papel moi relevante na dinamización lingüística dos centros.
Punto débil	<ul style="list-style-type: none"> • É insatisfactoria a formación do profesorado para comprender a situación sociolingüística de Galicia e para participar en actividades de planificación e dinamización lingüística.
Obxectivo específico	<ul style="list-style-type: none"> • Asegurar unha formación sociolingüística e psicopedagóxica dos docentes de educación infantil, primaria e secundaria que lles permita interpretar a realidade lingüística de Galicia e participar con criterio e eficacia en tarefas de planificación e dinamización lingüística no ámbito escolar.

Medidas	<p>– 2.1.7. Establecer un plan de formación sociolingüística para todos os docentes implicados nas actividades de normalización lingüística e para os sectores encargados da formación, asesoramento e control do profesorado: Inspección Educativa, equipos directivos dos centros e asesores dos CEFORE.</p> <p>Este plan terá un desenvolvemento gradual, pero con fixación de prazos e etapas, priorizará as situacións e os colectivos máis carenciais, adoptará preferentemente a fórmula de formación nos propios centros e realizarase cun grao de esixencia e de rigor que permita que eses colectivos trasladen con eficacia esa formación á súa práctica profesional.</p> <p>– 2.1.8. Incorporar estas temáticas sobre planificación lingüística escolar como materia obrigatoria aos plans de estudo da formación inicial do profesorado de infantil, primaria e secundaria. En concreto, cando se leve a cabo o Título de Especialización Didáctica para o acceso á docencia en educación secundaria, esta temática debería figurar como unha materia obrigatoria, cun número de créditos suficientes para acadar unha formación teórica básica, pero tamén para explorar maneiras de proxectala sobre a práctica.</p>
----------------	---

Grupo de medidas 2.1.D

Puntos fortes	<ul style="list-style-type: none"> • Existen liñas de actuación normalizadoras consolidadas en moitos centros escolares. • Nalgúns centros organízanse moitas e variadas actividades extraescolares de promoción da lingua e da cultura galega, que contan coa participación activa das familias e do alumnado.
Punto débil	<ul style="list-style-type: none"> • Na maioría dos centros non existe unha auténtica planificación lingüística e nalgúns mesmo se incumpren os mínimos obrigatorios de docencia en galego.
Obxectivo específico	<ul style="list-style-type: none"> • Esixir o cumprimento da lexislación sobre o uso da lingua galega no sistema escolar de xeito universal e incondicionado e conseguir que en todos os centros educativos de Galicia exista unha planificación lingüística adaptada ás súas especificidades e orientada ao obxectivo legal de acadar unha boa competencia nas dúas linguas oficiais.
Medidas	<p>– 2.1.9. Esixir a todos os centros, sen excepción, o cumprimento da normativa vixente sobre normalización lingüística, adoptando medidas correctoras no caso de incumprimento.</p> <p>– 2.1.10. Elaborar, por parte dos equipos técnicos da Administración, programas-modelo de planificación lingüística escolar que sirvan para orientar este labor nos centros, avaliándoos e revisándoos periodicamente.</p> <p>– 2.1.11. Divulgar e intercambiar experiencias e modelos de planificación lingüística a través de encontros, publicacións, etc.</p> <p>– 2.1.12. Modificar o marco normativo dos equipos de normalización lingüística, axeitándoos ás novas necesidades normalizadoras, dándolles un maior recoñecemento e profesionalización, garantindo que teñan maior capacidade de influencia na vida dos centros e que se dediquen á súa función específica: o deseño, posta en práctica e revisión de programas de planificación lingüística.</p> <p>– 2.1.13. Realizar na memoria de cada curso escolar unha avaliación do estado de normalización de cada centro en que se dea conta, cando menos, das seguintes cuestións:</p> <ul style="list-style-type: none"> • número de materias e aulas nas que aumentou ou diminuíu o uso do galego, • materias nas que a lingua galega non está presente, • repercusión deses cambios na competencia e no uso do galego por parte do alumnado.

Grupo de medidas 2.1.E

Puntos fortes	<ul style="list-style-type: none"> • A existencia da DXPL como organismo encargado de pular pola extensión do galego no ámbito educativo, é un feito relevante. As actividades que levou a cabo foron moitas e algunhas delas tiveron unha significativa incidencia. • Na actualidade, existen materiais para poder desenvolver o ensino en galego nas diversas áreas das diferentes etapas educativas.
Punto débil	<ul style="list-style-type: none"> • Non existen apoios suficientes (asesoramento, apoio administrativo, recursos humanos, etc.) para deseñar e levar a cabo proxectos lingüísticos normalizadores nos centros educativos.
Obxectivo específico	<ul style="list-style-type: none"> • Reforzar a estrutura de planificación lingüística da Administración educativa e as medidas de apoio ao labor normalizador dos centros.
Medidas	<ul style="list-style-type: none"> – 2.1.14. Crear unha rede autonómica de apoio técnico á normalización para coordinar e asesorar os centros neste labor. Esta rede debe estar estruturada a varios niveis: central, provincial e comarcal. – 2.1.15. Encargar aos inspectores especialistas en lingua galega atender as funcións de inspección educativa no ámbito do ensino do galego. – 2.1.16. Realizar periodicamente (cada 4 anos) unha avaliación do estado da galeguización no ensino, con especial atención á competencia nas dúas linguas oficiais ao remate da educación primaria e da ESO. – 2.1.17. Distinguir aqueles colexios e institutos que se caractericen polo seu papel normalizador, outorgándolles un especial recoñecemento e converténdolos en referentes ou modelos nese labor.

Grupo de medidas 2.1.F

Puntos fortes	<ul style="list-style-type: none"> • Nalgúns centros organízanse moitas e variadas actividades extraescolares de promoción da lingua e da cultura galega que contan coa participación activa das familias e do alumnado. • Confírmase a existencia de zonas e ambientes sociais que favorecen o proceso de normalización dos centros.
Punto débil	<ul style="list-style-type: none"> • Aproveítanse pouco as sinerxías entre o ámbito escolar e o extraescolar para pular pola normalización da lingua galega.
Obxectivo específico	<ul style="list-style-type: none"> • Promover a interacción entre a escola e o seu contorno para facer máis rendibles os recursos e os esforzos deses dous ámbitos a prol da normalización do galego.
Medidas	<ul style="list-style-type: none"> – 2.1.18. Establecer liñas de actuación regulares entre os centros escolares e os departamentos de cultura, de educación e de benestar social dos concellos. – 2.1.19. Fomentar a colaboración coas entidades culturais, asociativas, recreativas e deportivas do contorno do centro escolar para a organización de actividades conxuntas. – 2.1.20. Establecer fórmulas de interacción e colaboración con empresas locais para favorecer o emprego da lingua galega e para mellorar a súa valoración social. – 2.1.21. Desenvolver proxectos de recuperación da memoria histórica local, en colaboración con entidades e colectivos locais.

Grupo de medidas 2.1.G

Punto forte	<ul style="list-style-type: none"> • Detéctase unha porcentaxe relevante de centros que orientan a docencia (mesmo na aprendizaxe da lectoescritura) a favor da normalización da lingua galega.
Punto débil	<ul style="list-style-type: none"> • As carencias no uso escolar do galego afectan, de xeito especialmente grave, as primeiras etapas educativas e a aprendizaxe da lectura e da escritura.
Obxectivo específico	<ul style="list-style-type: none"> • Garantir unha ampla oferta educativa en galego nos primeiros treitos educativos e na aprendizaxe da lectoescritura, na perspectiva de que este idioma se converta na lingua primeira do sistema educativo en Galicia.
Medidas	<ul style="list-style-type: none"> – 2.1.22. Establecer unha oferta educativa en galego en preescolar (0-3 anos) e na educación infantil para todos os nenos e nenas galegofalantes. – 2.1.23. Fixar, como mínimo, un terzo do horario semanal en galego nestas etapas educativas para os contextos e contornos nos que a lingua predominante sexa o castelán, coa intención de que esta porcentaxe se vaia incrementando progresivamente. – 2.1.24. Desenvolver programas experimentais en galego para castelanfalantes, asegurando o seu rigor pedagóxico, así como o seu seguimento e avaliación. – 2.1.25. Fomentar a adquisición progresiva da lectura e da escritura en galego, na perspectiva de que este se converta no idioma de base da aprendizaxe escolar.

Grupo de medidas 2.1.H

Puntos fortes	<ul style="list-style-type: none"> • Existencia dun mandato legal na LNL de que o alumnado acade unha competencia semellante (comprender / falar / ler / escribir) nas dúas linguas oficiais, independentemente de cal sexa a súa lingua inicial ou a súa lingua familiar. • Recoñecemento legal e social da capacidade da Administración educativa para o desenvolvemento normativo dos contidos da LNL. • Recoñecemento no Decreto 247/1995, do 14 de setembro, de que a adquisición dunha competencia comunicativa en galego por parte do alumnado só se pode conseguir a través da utilización vehicular desta lingua nunha parte significativa do currículo.
Punto débil	<ul style="list-style-type: none"> • Maioritariamente, o dominio do galego por parte do alumnado é inferior ao acadado no castelán, de maneira que o sistema educativo non está a responder ao mandato legal de formar cidadáns cunha competencia semellante nos dous idiomas oficiais.
Obxectivo específico	<ul style="list-style-type: none"> • Lograr que o ensino obrigatorio lle garanta unha boa competencia en lingua galega a todo o alumnado e que repercuta de forma positiva no seu uso, axudando así a superar o desequilibrio social no que se atopan o galego e o castelán.
Medidas	<ul style="list-style-type: none"> – 2.1.26. Na educación primaria garantir que, como mínimo, o alumnado reciba o 50% da súa docencia en galego. Á parte da área de coñecemento do medio natural, social e cultural, xa fixada legalmente, fomentárase que se impartan nesta lingua materias troncais en toda a etapa, como as matemáticas. – 2.1.27. Na educación secundaria obrigatoria garantir que, como mínimo, o alumnado reciba o 50% da súa docencia en galego. Dentro das posibilidades de cada centro, tenderase a que entre as materias que se impartan nese idioma figuren as matemáticas e a tecnoloxía, á parte das que xa están legalmente establecidas.

<ul style="list-style-type: none"> – 2.1.28. Nos bacharelatos garantir que, como mínimo, o alumnado reciba o 50% da súa docencia en galego – 2.1.29. Nos ciclos formativos garantir que, como mínimo, o alumnado reciba o 50% da súa docencia en galego. Deberase asegurar, ademais, que o alumnado coñeza o vocabulario específico da especialidade en lingua galega. – 2.1.30. Realizar en todos os centros un seguimento e avaliación anual do grao de galeguización do currículo e da súa efectividade na liña do que se indica no punto 2.1.13.
--

Grupo de medidas 2.1.I

Punto forte	<ul style="list-style-type: none"> • Na actualidade, existen materiais para poder desenvolver o ensino en galego nas diversas áreas das diferentes etapas educativas.
Punto débil	<ul style="list-style-type: none"> • O enfoque didáctico dominante no ensino da lingua galega e os recursos máis usuais neste ámbito non parecen ser os máis axeitados para conferirlle unha imaxe moderna e viva ao idioma.
Obxectivo específico	<ul style="list-style-type: none"> • Renovar a práctica didáctica nunha perspectiva comunicativa que se centre no uso lingüístico (especialmente no oral) e garantir unha oferta de materiais didácticos en soportes diversos que fagan atractivo o proceso de aprendizaxe, que axuden a percibir a utilidade da lingua e que capaciten para o seu uso correcto e eficaz.
Medidas	<ul style="list-style-type: none"> – 2.1.31. Promover unha investigación que dea conta das prácticas didácticas dominantes no ensino da lingua galega, dos recursos máis habituais e dos resultados lingüísticos e sociolingüísticos acadados. – 2.1.32. Desenvolver un plan de formación para o profesorado de lingua galega, orientado a conseguir dous obxectivos básicos: a plena competencia oral e escrita do alumnado e a mellora das actitudes e da valoración do idioma por parte deste colectivo. – 2.1.33. Promover plans de lectura mediante técnicas de animación nas bibliotecas do centro e das aulas, aproveitando o protagonismo social que acadou nas últimas décadas a literatura infantil e xuvenil en lingua galega. – 2.1.34. Informar sobre os recursos existentes para o ensino-aprendizaxe do galego e en galego (especialmente en CD e na Rede) e difusión destes de forma gratuíta a todos os centros. – 2.1.35. Promover desde a Administración educativa (a través de proxectos, en convenios con editoriais, etc.) a elaboración de materiais para o ensino da lingua desde unha perspectiva comunicativa e priorizando o uso das TIC. – 2.1.36. Crear un consello asesor para o ensino en galego e do galego, formado por persoas cualificadas de distintas instancias (universidades, CEFORE, MRP, etc.) para propoñer e orientar medidas en relación coa formación do profesorado e coa elaboración de recursos didácticos.

Grupo de medidas 2.1.L

Puntos fortes	<ul style="list-style-type: none"> • Recoñecemento legal e social da capacidade da Administración educativa para o desenvolvemento normativo dos contidos da LNL. • A existencia da DXPL como organismo encargado de pular pola extensión do galego no ámbito educativo, é un feito relevante. As actividades que levou a cabo foron moitas e algunhas delas tiveron unha significativa incidencia.
Punto débil	<ul style="list-style-type: none"> • Falta dun compromiso continuado por parte dalgúns departamentos da Administración educativa para promover a galeguización da vida escolar.
Obxectivo específico	<ul style="list-style-type: none"> • Conseguir que todas as instancias administrativas relacionadas coa educación se comprometan coa normalización do galego e, en concreto, coas iniciativas que se derivan deste PNL.
Medidas	<ul style="list-style-type: none"> – 2.1.37. Outorgarlle máis centralidade no organigrama da Consellería de Educación e Ordenación Universitaria á instancia administrativa responsable da normalización lingüística escolar, de maneira que poida exercer con eficacia esa competencia. Este cambio afecta só ao eido educativo e é compatible co aumento de rango da actual DXPL para que poida funcionar como instancia dinamizadora da normalización lingüística en todos os ámbitos. – 2.1.38. Compromiso do Goberno para que os conselleiros e altos cargos da administración autonómica se comprometan a desenvolver o seu labor e a súa relación con administradores e administrados en galego. – 2.1.39. Instrucións entre o persoal da Administración educativa para que a lingua de relación interna e, por defecto, co público, sexa a galega. – 2.1.40. Directrices claras e estritas á Inspección Educativa e ás direccións dos centros, para que vixíen e fagan cumprir a lexislación lingüística.

Grupo de medidas 2.1.LL

Puntos fortes	<ul style="list-style-type: none"> • Lexislación favorable para a lingua galega nas tres universidades (nos estatutos respectivos). • A situación das universidades galegas é potencialmente favorable para a lingua e a súa normalización, dado que a maioría do profesorado e alumnado é orixinario de Galicia. • Hai recursos económicos para a extensión da lingua galega nas universidades, tanto propios de cada universidade como procedentes dos convenios coa Consellería de Educación e Ordenación Universitaria.
Punto débil	<ul style="list-style-type: none"> • O uso do galego na docencia e na investigación que se realiza nas universidades galegas é cativo e esta escaseza maniféstase especialmente en certas titulacións e áreas de coñecemento.
Obxectivo específico	<ul style="list-style-type: none"> • Promover un maior nivel de galeguización das universidades galegas, tanto na docencia e investigación coma no que se refire ás relacións extraacadémicas.
Medidas	<ul style="list-style-type: none"> – 2.1.41. Crear unha comisión estable, coa participación da Xunta de Galicia e das universidades galegas, que se encargue de propoñer e coordinar a política lingüística universitaria en Galicia. – 2.1.42. Incrementar a edición e difusión de bibliografía en galego nas diferentes áreas de coñecemento, especialmente no caso das materias dos primeiros cursos universitarios.

- **2.1.43.** Promover a edición de vocabularios, glosarios e dicionarios nas áreas de coñecemento nas que persisten carencias significativas.
- **2.1.44.** Promover a edición de libros científicos en galego, tanto edicións orixinais coma traducións doutros idiomas.
- **2.1.45.** Insistir, desde os servizos lingüísticos das universidades, na oferta de cursos de formación en lingua galega, con especial atención ás necesidades lingüísticas das distintas áreas de coñecemento e ás necesidades do alumnado e profesorado foráneo.
- **2.1.46.** Establecer, de acordo coas universidades, o voluntariado lingüístico universitario.

Área 2. Formación de adultos

OBXECTIVOS DE ÁREA

- Lograr que a formación de adultos faga percibir o galego como unha axuda para a comunicación e como unha fonte de enriquecemento e de integración no pasado e no futuro do pobo galego.
- Garantir a especialización en galego dos profesionais que exerzan a súa actividade laboral en traballos de atención ao público ou que esixan competencias comunicativas especializadas.

Grupo de medidas 2.2.A

Puntos fortes	<ul style="list-style-type: none"> • Aumentou considerablemente a proporción de cidadanía con formación en lingua galega. • Os cursos de formación de adultos levados a cabo desde os anos oitenta tiveron resultados positivos de cara á aprendizaxe da variedade estándar. • Existe un sector do funcionariado (Administración, educación, sanidade...) que posúe unha boa competencia para desenvolver a súa actividade profesional en galego. • Organizáronse actividades formativas en ámbitos temáticos sectoriais: linguaxe administrativa, etc.
Punto débil	<ul style="list-style-type: none"> • O coñecemento do galego por parte de certos sectores da poboación adulta é insuficiente e o sistema de capacitación lingüística utilizado ata agora resulta insatisfactorio.
Obxectivo específico	<ul style="list-style-type: none"> • Potenciar a aprendizaxe do galego por parte de toda a poboación adulta mediante fórmulas didácticas máis motivadoras que garantan resultados comunicativos máis satisfactorios e que poñan en relación a lingua coa historia e a cultura de Galicia.
Medidas	<ul style="list-style-type: none"> - 2.2.1. Aplicar o “Marco común europeo de referencia” á formación en lingua galega para adultos. - 2.2.2. Desenvolver un plan de formación de adultos, con especial atención ás habilidades orais e á dimensión sociocultural do idioma, e difundilo axeitadamente entre a poboación. - 2.2.3. Establecer un plan específico destinado á nova poboación inmigrante que se está a asentarse en Galicia, que contemple formación lingüística, coñecementos históricos e socioculturais. - 2.2.4. Asegurar que a ESO e o bacharelato para adultos se realice integramente en galego, agás as materias doutras linguas. - 2.2.5. Crear unha rede de centros de autoaprendizaxe da lingua galega.

Grupo de medidas 2.2.B

Puntos fortes	<ul style="list-style-type: none"> • Organizáronse actividades formativas en ámbitos temáticos sectoriais: linguaxe administrativa, etc. • Aínda que escasos, existen algúns recursos para a aprendizaxe da lingua galega en formato electrónico e a través de Internet.
Punto débil	<ul style="list-style-type: none"> • O ensino da lingua galega a adultos require unha formación específica e unha serie de recursos didácticos, dos que non se dispuxo ata este momento de xeito satisfactorio.
Obxectivo específico	<ul style="list-style-type: none"> • Ofrecer unha formación pedagóxico-didáctica especializada ao profesorado de lingua galega para adultos e fornecelos dos recursos necesarios para que poidan desenvolver con éxito o seu labor.
Medidas	<ul style="list-style-type: none"> – 2.2.6. Establecer un plan de formación específico para o profesorado que se vaia encargar do ensino da lingua galega a adultos. – 2.2.7. Fomentar a elaboración de material didáctico específico naquelas áreas onde se detecten máis carencias. – 2.2.8. Desenvolver materiais específicos empregando as novas ferramentas informáticas e telemáticas. – 2.2.9. Fomentar a realización de cursos en liña e virtuais.

Área 3. Transmisión familiar

OBXECTIVOS DE ÁREA

- Concienciar as familias dos valores identitarios do galego, das vantaxes pedagóxicas, culturais e sociais do seu coñecemento e, polo tanto, da transcendencia de transmitírllelo aos seus fillos.
- Fomentar a transmisión e mais a aprendizaxe da lingua galega dentro das familias, especialmente nas de recente formación e nas asentadas en núcleos urbanos.

Grupo de medidas 2.3.A

Puntos fortes	<ul style="list-style-type: none"> • A familia como institución tivo un papel moi relevante no mantemento da lingua galega nos momentos máis difíciles do proceso de substitución. • A porcentaxe de familias que transmiten o galego aos fillos/as é aínda considerable, nalgúns casos de xeito consciente e comprometido. • Un sector apreciable das familias de nova creación manifestan a súa simpatía ou actitude positiva cara ao galego.
Punto débil	<ul style="list-style-type: none"> • O galego foi perdendo protagonismo como instrumento de socialización primaria dos nenos e nenas, o que contribúe tamén á mingua do seu valor como marca identitaria.
Obxectivo específico	<ul style="list-style-type: none"> • Sensibilizar as familias sobre as vantaxes de que os seus fillos/as coñezan a lingua galega, así como da conveniencia de que a adquiran de forma temperá, como mellor garantía para que se instalen nela de xeito adecuado e poidan despois acceder a outros idiomas.
Medidas	<ul style="list-style-type: none"> – 2.3.1. Realizar unha campaña que teña como obxectivo que as familias transmitan o galego aos fillos/as e que a lingua galega se use nas interaccións familiares. Darlles aos pais e nais consellos, guía e apoio sobre as vantaxes de coñecer e usar o galego. Esta campaña débese realizar en varias fases e convenientemente secuenciada no tempo para garantir a súa efectividade.

	<ul style="list-style-type: none"> – 2.3.2. Ofrecer consellos e argumentos sobre a necesidade de aprenderlles galego aos fillos/as nos materiais informativos que se lles dan ás familias que acaban de ter un fillo/a. – 2.3.3. Propiciar que os responsables dos servizos persoais á comunidade (educadores e traballadores sociais, monitores, asistentes sociais, técnicos culturais, etc.) sexan dinamizadores da lingua galega, completando a súa formación lingüística e sociolingüística e de lecer con maior demanda entre a mocidade.
--	---

Grupo de medidas 2.3.B

Puntos fortes	<ul style="list-style-type: none"> • Existen familias cunha alta sensibilidade cultural e lingüística que se posicionan claramente a favor da normalización da lingua galega. • Moitas familias que teñen o galego como lingua habitual desexarían que os seus fillos non o perdesen ao socializárense, sobre todo coa entrada na escola. E moitas familias que teñen o castelán como lingua habitual verían con agrado que os seus fillos, sen perda da súa competencia en castelán, adquirisen tamén unha boa competencia en galego. • En xeral, as familias non se amosan contrarias a que os seus fillos coñezan o galego, mesmo en moitos casos isto valórase positivamente. • Receptividade positiva ante as actuacións normalizadoras nas familias.
Punto débil	<ul style="list-style-type: none"> • Hai pouca presenza do galego na educación preescolar e nas actividades de tempo libre destinadas á infancia e son escasos os recursos de lecer nesta lingua para os máis novos, especialmente en soporte audiovisual e informático.
Obxectivo específico	<ul style="list-style-type: none"> • Aumentar a presenza da lingua galega na educación preescolar e mais nas actividades de lecer e incrementar a oferta de recursos informáticos e audiovisuais en galego destinados á infancia.
Medidas	<ul style="list-style-type: none"> – 2.3.4. Potenciar unha oferta de educación preescolar en lingua galega. – 2.3.5. Promover economicamente a aparición de entidades destinadas a desenvolver actividades de lecer en lingua galega para a infancia e estimular a participación nestas de nenos e nenas. – 2.3.6. Desenvolver unha política activa de creación e de adaptación ao galego de programas e xogos informáticos destinados á infancia. – 2.3.7. Establecer os acordos precisos para dispoñer dunha oferta abonda e competitiva de produtos audiovisuais para a infancia (vídeos, DVD, etc.) dobrados e/ou subtitulados en lingua galega. – 2.3.8. Aumentar a oferta en galego de programas nas televisións públicas destinados á infancia. – 2.3.9. Proponerlle á TVG que sitúe en horarios de maior audiencia o programa “Preescolar na casa”.

Área 4. Mocidade

OBXECTIVOS DE ÁREA

- Estimular nas xeracións máis novas actitudes favorables que se traduzan nun uso xeneralizado do galego, superando vellos prexuizos, presións globalizadoras e inercias negativas.
- Fomentar todo tipo de creatividade de base en galego, como forma lúdica de galeguización e de creación de mercado cultural.
- Garantir que en galego haxa unha oferta ampla, diversificada, competitiva e atraente de produtos de cultura.

Grupo de medidas 2.4.A

Puntos fortes	<ul style="list-style-type: none"> • A competencia en galego por parte da mocidade, especialmente nas destrezas escritas, aumentou considerablemente grazas á presenza desta lingua no sistema educativo. • O galego acadou hoxe en día un uso consolidado en certos ámbitos formalizados (culturais, políticos, de reivindicación social, etc.). • Grazas ás zonas periurbanas e ás familias inmigrantes do rural, seguen existindo nas cidades elementos e sectores galegófonos aproveitables para que os rapaces castelanfalantes manteñan vínculos co galego. • En moitas familias o contacto coa aldea e, en consecuencia, co galego, é frecuente.
Punto débil	<ul style="list-style-type: none"> • Tanto a infancia coma a mocidade, especialmente nos ámbitos urbanos, dispoñen de poucos contextos sociais nos que o galego funcione como lingua de relación normal.
Obxectivo específico	<ul style="list-style-type: none"> • Potenciar o uso do galego como lingua de relación na mocidade galega.
Medidas	<ul style="list-style-type: none"> – 2.4.1. Desenvolver unha campaña de sensibilización e de información sobre a lingua galega, creando un novo discurso lingüístico no que predominen os seguintes tópicos: a competencia en dúas linguas facilita a aprendizaxe doutras novas, o galego constitúe un marcador diferenciador na Europa plurilingüe, o galego supón un elemento de acceso ao mundo lusófono, etc. – 2.4.2. Fomentar o uso do galego nos ámbitos sociais de máis impacto e utilización por parte dos máis novos (pubs, discos, bares musicais, etc.), establecendo convenios coas asociacións de hostaleiros e outras entidades e colectivos implicados. – 2.4.3. Fomentar, de acordo coas federacións e clubs correspondentes, a utilización do galego nas actividades deportivas de afeccionados e profesionais, formando os monitores e adestradores, dinamizando o uso e sensibilizando os practicantes. – 2.4.4. Establecer programas de dinamización da lingua galega entre os colectivos de poboación de nova inmigración. – 2.4.5. Desenvolver un programa estable de voluntariado lingüístico.

Grupo de medidas 2.4.B

Puntos fortes	<ul style="list-style-type: none"> • Uso consciente do galego como froito dunha importante concienciación lingüística por parte de certos sectores da mocidade. • Empeza a haber grupos de mozos/as que optan polo uso relacional habitual da lingua galega. • Parte da mocidade ve a lingua galega como símbolo dunha identidade específica que permite singularizarse con respecto ao resto de España e Europa. • Nalgunhas partes de Galicia o galego é lingua de uso preferente entre os mozos e mozas.
Punto débil	<ul style="list-style-type: none"> • A relación entre iguais tende a presionar a favor do castelán e non aparecen nos medios 'líderes de opinión' galegofalantes que sexan modelos para imitar polos máis novos.
Obxectivo específico	<ul style="list-style-type: none"> • Reforzar o uso do galego entre os galegofalantes e proporcionarlles modelos lingüísticos galegofonos de referencia aos rapaces e rapazas de orixe castelanófona.
Medidas	<ul style="list-style-type: none"> – 2.4.6. Interrelacionar mozos/as de diferentes perfís lingüísticos, a través de actividades de lecer (campamentos –de verán, urbanos, etc.–, excursións, sendeirismo, obradoiros, ludotecas, etc.). – 2.4.7. Fomentar a realización de obradoiros de lingua, que presenten o galego como unha actividade lúdica, co obxectivo de desfacer prexuízos entre a mocidade e de constituír un ámbito onde se practique de forma efectiva a lingua. – 2.4.8. Desenvolver un plan de formación lingüística e sociolingüística para persoal monitor de todo tipo de actividades destinadas ao sector da mocidade. – 2.4.9. Potenciar o mantemento no uso do galego ante persoas que empregan o castelán nas emisións audiovisuais (radio, televisión, etc.). – 2.4.10. Poñer en marcha unha campaña de mercadotecnia para promocionar axeitadamente todas as medidas que se inclúen neste obxectivo específico.

Grupo de medidas 2.4.C

Puntos fortes	<ul style="list-style-type: none"> • Moitas actividades xuvenís que implican produción escrita (revistas, banda deseñada, etc.) realízanse total ou maioritariamente en galego. • Gran parte das actividades asociativas e reivindicativas favorecen a utilización do galego por parte dos mozos/as participantes. • Moitos mozos e mozas estarían dispostos a desenvolver actividades culturais e de lecer en galego.
Punto débil	<ul style="list-style-type: none"> • A oferta asociativa, recreativa e de lecer en lingua galega dirixida á mocidade é moi escasa.
Obxectivo específico	<ul style="list-style-type: none"> • Potenciar unha oferta asociativa e de lecer en galego dirixida aos mozos e mozas.
Medidas	<ul style="list-style-type: none"> – 2.4.11. Fomentar a utilización do galego nas actuacións e actividades musicais, establecendo convenios de colaboración coas asociacións profesionais pertinentes. – 2.4.12. Fomentar a creación de soportes diversos en galego (revistas en papel e en formato electrónico, sitios web, weblogs, etc.) que difundan as actividades de interese para a mocidade (música, deportes, cine, videoxogos, etc.), promocionando as actividades de grupos e colectivos locais.

- **2.4.13.** Ampliar as axudas existentes para galeguizar o funcionamento e as actividades das asociacións xuvenís.
- **2.4.14.** Primar o uso da lingua galega nas subvencións que se lles outorguen ás entidades que organizan actividades de lecer para a infancia e a mocidade.
- **2.4.15.** Establecer nas actividades de lecer da Xunta de Galicia unha normativa semellante á que existe para os centros educativos sobre o uso da lingua galega.

Grupo de medidas 2.4.D

Puntos fortes	<ul style="list-style-type: none"> • Algunhas actividades (por exemplo, a televisión en galego) favorecen o cambio de certos estereotipos sobre a lingua. • A presenza do galego nas TVG e na súa programación infantil e xuvenil axudou considerablemente á difusión da lingua entre a mocidade de áreas rurais e urbanas.
Punto débil	<ul style="list-style-type: none"> • Os produtos máis consumidos pola infancia e pola mocidade (televisión, filmes, xogos electrónicos, etc.) case nunca se serven en galego.
Obxectivo específico	<ul style="list-style-type: none"> • Ampliar e consolidar a oferta de produtos en galego destinados ao público xuvenil.
Medidas	<ul style="list-style-type: none"> - 2.4.16. Establecer acordos coas cadeas de televisión e de radio locais que emiten en Galicia para incrementar o uso do galego nos programas destinados á mocidade. - 2.4.17. Desenvolver unha política activa de creación e de adaptación ao galego de programas, xogos informáticos e videoxogos, de banda deseñada, e de programas audiovisuais destinados ao público mozo. Dispoñer en galego dos sistemas operativos e dos programas informáticos (e das súas actualizacións) máis utilizados, promovendo o soporte lóxico libre en galego. - 2.4.18. Establecer os acordos precisos para dispoñer dunha oferta abonda e competitiva de produtos audiovisuais en vídeo e en DVD en lingua galega, dobrados e/ou subtitulados. - 2.4.19. Fomentar a dobraxe ao galego do cine exhibido en Galicia e garantir a súa distribución e exhibición en condicións de igualdade respecto do cine en castelán. - 2.4.20. Fomentar a participación da mocidade nas actividades dos centros de autoaprendizaxe da lingua galega.

Índice

Prólogos	V	Innovacións consolidadas.....	18
Persoas que participaron na elaboración do Plan xeral de normalización da lingua galega.....	IX	Efectos firmes	19
Acordo do pleno da Cámara do Parlamento de Galicia sobre o Plan xeral de normalización da lingua galega	XIII	Posibilidades iniciadas	20
Presentación	1	Obxectivos xerais do Plan.....	21
Unha política lingüística galega e renovadora	1	Estrutura do Plan xeral de normalización da lingua galega	23
Satisfacción do camiño andado	1	Sectores transversais. Obxectivos xerais.....	23
O galego, unha lingua viva no século XXI	2	Sector A. Dereitos lingüísticos	23
Futuro da lingua propia de Galicia	3	Sector B. Novas tecnoloxías.....	24
Fortaleza do Galego	4	Sector C. Implementación do Corpus	25
Análise dalgúns problemas reais.		Sectores verticais	26
Desvelamento e rexurdir da lingua galega.....	4	Obxectivos xerais	27
Actualidade sociolingüística: Outras posibilidades	6	Sector 2. Educación, familia e mocidade.....	29
O cambio xeracional: Incremento do uso ocasional	7	Introdución	29
O problema do uso do galego na idade infantil.....	8	Diagnóstico do sector	30
A competencia infantil.....	9	Área 1. Ensino.....	30
Cambio de lingua co aumento da idade	9	Situación legal e sociolingüística do ensino	30
Os rapaces da Galicia autonómica e o idioma.....	10	Galeguización dos centros	31
Outros problemas	11	Docencia.....	32
Cinco séculos de lingua galega grazas ao pobo galego	11	Ensinio universitario	33
O galego na sociedade da información e o coñecemento	12	Área 2. Formación de adultos	34
Estratexias.....	13	Área 3. Transmisión familiar	34
Nota aclaratoria.....	15	Área 4. Mocidade.....	35
Notas para un diagnóstico da saúde da lingua galega.....	17	Obxectivos de sector.....	37
Realidades constantes.....	17	Áreas do sector	38
Actitudes constantes	18	Área 1. Ensino.....	38
		OBXECTIVOS DE ÁREA	38
		<i>Grupo de medidas 2.1.A</i>	38
		Puntos fortes	38

Punto débil.....	38	Puntos fortes	44
Obxectivo específico.....	38	Punto débil.....	44
Medidas.....	38	Obxectivo específico.....	44
<i>Grupo de medidas 2.1.B.....</i>	<i>39</i>	Medidas.....	44
Puntos fortes	39	<i>Grupo de medidas 2.1.LL.....</i>	<i>44</i>
Punto débil.....	39	Puntos fortes	44
Obxectivo específico.....	39	Punto débil.....	44
Medidas.....	39	Obxectivo específico.....	44
<i>Grupo de medidas 2.1.C .....</i>	<i>39</i>	Medidas.....	44
Puntos fortes	39	Área 2. Formación de adultos	45
Punto débil.....	39	OBXECTIVOS DE ÁREA	45
Obxectivo específico.....	39	<i>Grupo de medidas 2.2.A .....</i>	<i>45</i>
Medidas.....	40	Puntos fortes	45
<i>Grupo de medidas 2.1.D .....</i>	<i>40</i>	Punto débil.....	45
Puntos fortes	40	Obxectivo específico.....	45
Punto débil.....	40	Medidas.....	45
Obxectivo específico.....	40	<i>Grupo de medidas 2.2.B.....</i>	<i>46</i>
Medidas.....	40	Puntos fortes	46
Puntos fortes	41	Punto débil.....	46
Punto débil.....	41	Obxectivo específico.....	46
Obxectivo específico.....	41	Medidas.....	46
Medidas.....	41	Área 3. Transmisión familiar	46
<i>Grupo de medidas 2.1.F.....</i>	<i>41</i>	OBXECTIVOS DE ÁREA	46
Puntos fortes	41	<i>Grupo de medidas 2.3.A .....</i>	<i>46</i>
Punto débil.....	41	Puntos fortes	46
Obxectivo específico.....	41	Punto débil.....	46
Medidas.....	41	Obxectivo específico.....	46
<i>Grupo de medidas 2.1.G .....</i>	<i>42</i>	Medidas.....	46
Punto forte.....	42	<i>Grupo de medidas 2.3.B.....</i>	<i>47</i>
Punto débil.....	42	Puntos fortes	47
Obxectivo específico.....	42	Punto débil.....	47
Medidas.....	42	Obxectivo específico.....	47
<i>Grupo de medidas 2.1.H .....</i>	<i>42</i>	Medidas.....	47
Puntos fortes	42	Área 4. Mocidade.....	48
Punto débil.....	42	OBXECTIVOS DE ÁREA	48
Obxectivo específico.....	42	<i>Grupo de medidas 2.4.A .....</i>	<i>48</i>
Medidas.....	42	Puntos fortes	48
<i>Grupo de medidas 2.1.I.....</i>	<i>43</i>	Punto débil.....	48
Punto forte.....	43	Obxectivo específico.....	48
Punto débil.....	43	Medidas.....	48
Obxectivo específico.....	43		
Medidas.....	43		
<i>Grupo de medidas 2.1.L.....</i>	<i>44</i>		

<i>Grupo de medidas 2.4.B</i>	49
Puntos fortes	49
Punto débil.....	49
Obxectivo específico.....	49
Medidas.....	49
<i>Grupo de medidas 2.4.C</i>	49
Puntos fortes	49
Punto débil.....	49
Obxectivo específico.....	49
Medidas.....	49
<i>Grupo de medidas 2.4.D</i>	50
Puntos fortes	50
Punto débil.....	50
Obxectivo específico.....	50
Medidas.....	50

